

1790.

1. Richter, Joann. Christoph: *De fidei commissis Senatusarum Illustrium et nobilium Germaniae*

1791.

1. Hagen, Edmund, de: *De jure catholicorum eligendi deputandos a. c. ad Dietam ad Reputaciones imperii extra ordinarias, et illust. ord. I. § 57. T. P. l. 2. Suppl.*

2. Kollig, Nicolaus: *De debito tertii in compensationem sedendo.*

3. Litz, Joseph Ignaz: *Abhandlung von der Visitation der Kammergerichtscollegij zur Erhaltung der höchsten akademischen Würden in der Rechtslehre am Kurf.*

1792.

1. Viel, Ignatius: *Veritas communis sententiae: nequos, si sub ea diversis stirpibus ad successionem eorum concurrant in stirpes succedere, contra novissimas impugnabiles vindicta. Acced. Ant. Contius: De hereditatibus et bonorum possessionibus, quae ab intestato deferuntur.*

1792.

2. Melchior, Elias Stephano. *De immunitate a vectiga-*

bus.

3. Wuerth, Maximilianus. *De emphebusi multitudine*

quorundam.

1795

1. Lenz, Francs Godfrides. *Observationum juris patrii*

decus cum illustratione

ga-

ata

ii

1792
E. Kellner, sein Kellner - 2. Kellner
in den
3. Kellner, Kellner
garden
1795
1. Kellner, sein Kellner - Kellner
sein Kellner

3
1791, 16

COMMENTATIO
JURIS PUBLICI

DE
JURE CATHOLICORUM COELIGENDI DEPU-
TANDOS A. C. ADDICTORUM AD DEPUTATI-
ONES IMPERII EXTRAORDINARIAS, AD ILLU-
STRANDUM ART. V. §. 51. J. P. O.

QUAM
UNA CUM SELECTIS EX OMNI JURE THESIS EX INDULTU
INGLYTAE FACULTATIS JURIDICAE

IN ALMA UNIVERSITATE MOGUNTINA

PRO
SUMMIS IN UTROQUE JURE HONORIBUS ET PRIVILEGIIS
DOCTORALIBUS

RITE CONSEQUENDIS PUBLICÆ ERUDITORUM
CENSURÆ

SUBMITTIT

EDMUNDUS DE HAGEN,

AA. LL. ET PHILOSOPHIAE MAGISTER,

DIE NOVEMBRIS, clō. Id. cc. xci.

EDITIO NOVA.

Marburgi,
Sumptibus Henrici Rudolphi Meyer.

EMINENTISSIMO AC CELSISSIMO
PRINCIPIS ELECTORIS

EMINENTISSIMO AC CELSISSIMO
PRINCIPI ET DOMINO

DOMINO

FRIDERICO CAROLO

JOSEPHO

SANGALAE SEDIS MOGUNTINAE ARCHIEPISCOPO S. R.
I, PER GERMANIAM ARCHICANCELLARIO ET PRIN-
CIPIS ELECTORI, EPISCOPO AC PRINCIPI
WORMATIENSI

DOMINO DOMINO MEO

CLEMENTISSIMO

PRINCIPI PISSIMO, JUSTISSIMO ET CONSTANTISSIMO

PATRIAE PATRI OPTIMO.

EMINENTISSIME AC CELSISSIME

PRINCEPS ELECTOR

DOMINE DOMINE CLEMENTISSIME!

Si pagellas hasce ad pedes TUOS EMINENTISSIME ac CELSISSIME PRINCEPS ideo deponere auderem, ut tamen NOMINIS TUI præmissione sperare eis pondus imponeretur, temeritatis aut certe importunitatis notam vix effugerem. Europa in TE optimum Germanie Principem colit, Germania Sagacissimum electorem & Principem suscipit, Ecclesia viginatissimum sibi Archi- & Episcopum gratulatur, læta Moguntinensium gens in TE Patriæ Patrem providentissimum predicat. Suscipe igitur EMINENTISSIME ac CELSISSIME PRINCEPS ELECTOR tenues has studii academici mei primitias, affectu tamen animi gravissimas, quas coram throno TUO mente, qua par est, humillima depono, tanquam perpetuæ venerationis meæ testes, easque ea, qua res subditorum TUORUM cetera foles, clementia, comitate gratiaque admittere, me vero clementissimo favore imposterum fovere non dedigneris.

EMINENTISSIMI AC CELSISSIMI

PRINCIPIS ELECTORIS

DOMINI DOMINI MEI CLEMENTISSIMI,

SERVORUM INFIMUS,

EDMUNDUS DE HAGEN.

COMPLETIO

COMMENTATIO JURIS PVBLICI

DE

JURE CATHOLICORUM COELIGENDI DEPUTANDOS A.
C. ADDICTORUM AD DEPUTATIONES IMPERII EXTRA-
ORDINARIAS, AD ILLUSTRANDUM

ART. V. §. VI. J. P. O.

§. I.

Herantiani Consilii: quid fore recesent, quid valeant hu-
meri, non immemor, hancce fors materiam exaran-
dam non facile suscepissem, nisi favore viri, de jure publico
imperioque meritissimi, quædam prelo adhucdum nullibi com-
missa, benignissime communicata mihi essent, quibus instruc-
tus ea, quæ de observantia præcipue noviori in hac materia
a parte adversa prædicantur, nunc satis illustrata, impartiali-
um judicio submittere possim. Laborem non ingratum me
parti catholicorum præstaturum spero, ea quæ in actis publi-
eis, unico hujus materiae ex hac parte adjutorio, sparsa in-
veniuntur, colligendo atque comparando; cum, in quantum
novi, nullus eorum hanc materiam, non dicam perlustrarit,
aut tetigerit solummodo. Persuasum mihi quoque habeo, li-
mites dissertationis meæ, quæ unicam continet de deputa-
tionibus quaestionem, ob rationes ab utraque parte in actis
præcipue publicis jamjam adductas adducendasque, satis am-
plam, arduam, nec fervore ordinario hinc inde agitatum,
haud permittere, ut de deputationum origine, progressu,
controversis electores inter ceterosque status, comites præ-
cipue ortis, de necessitate earum, utilitateve, de earum de-
liberationibus, quomodo, & ubi & quando fiant, plura disse-
rendo, perfectam earum historiam præmittam. In campo
hoc vastissimo apparatus satis eruditus, ab ovo uti plerum-
que moris est, incipiendo, plane non deficeret; aut inani fo-
ret

ret repetere sermone, ab aliis jamjam aut optime abundeque
dictum, aut indubitatum. Dicere inde sufficiat paucis, quā-
nam sit praecipua earum originis ratio, quae earum definitio,
quaeque hujus loci notanda divisio.

Comitiis perpetuis olim incognitis, difficultateque saepius
non levi obveniente, status movendi, ut in negotiis non raro
urgentissimis convenirent, exoptoque saepius aut nullo aut
infelici deliberationum exitu, a multitudine deliberantium,
non eadem semper rei scientia animoque eam finiendi, praed-
itorum, orto; mirandum est, non prius a parte imperii agni-
tam esse veritatem, facillioribus multis in negotiis comitia
fore, si paucorum suffragiis rem expedire liceat, studiis
diffidistum multibusque inter plures magis obnoxiam; nec melius
quid per multitudinem, quam per octo, decemve viros, doctos,
probos, a partium studiis alienos & de re componenda satis
instructos determinari posse. At originem primam, si ita ap-
pellare fas sit, comitiarum minorum, tempore Sigismundi im-
peratoris, qui anno 1401 in comitiis Norinbergenfibus per de-
putatos negotia publica tractari curavit, invento *) licet non-
dum de certis deputatis, deputationibusque aliquid definitum
reperias; altum potius de eis ad tempora Caroli V. usque
silentium. Sub quo de tranquillitate paceque in germania, om-
nil meliori modo manutenenda, reddendaque summe sollicito,
satisque de difficultatibus omnium ordinum regionumque sta-
tus in unum convocandi edocto in R. J. de anno 1548. ad sedan-
dos inopinatos vel per exteros vel status imperii ipsos exortos mo-
tus, aliquis comitiarum minorum determinatio reperitur. **)

*) LEHMANN Chron. Spir. hb. 7. c. 80.

**) R. J. 1548 §. 95. Und im Fall im H. Reich solche Beschwerung
so eilend fürfallen würden, das gemeine Ständ so seichtlich und
zu bequemer Zeit nicht zusammen kommen könnten, und doch der
Verzug gefährlich sein würde, das alsdann die sechs Churfürsten
und von den Fürsten sechs . . . und dann Gerwich Abtzu Weing-
garten und Ochsenhausen, von der Prälaten wegen; Friederich
Graf zu Fürstberg, von der Grafen; und Augsburg von der
Stätt wegen, auf diesen Fall jederzeit eigner Person, wo möglich,

enile. *§. 3.*
 Accuratiores interim stabiliorisque deputationum determinationis occasionem motus Marchionis Alberti de Culmbach, pacem Passaviensem respicientis, dedere, ita ut praesente, nomine imperatoris, Ferdinando Imo, romanorum rege, visum sit comitiis Augusta anno 1555 celebratis, ex omnibus ordinibus deligi, qui ad subitos motus, quos sedandis quatuor aut quinque regionum opes non sufficerent, neque omnes omnium regionum ordines convocari, periculi urgentioris ratio pateretur, acciti a Moguntino Francofurti coirent, provisuri, ne quid detrimenti respublica, ne quid singuli caperent. *) Insuper utilitate necessario a determinatione, non de novo semper facienda, proventura: haud multo post, **) mutata in diversum sententia placuit, ut id munus, ab initio temporaneum, nunc perpetuum esset, ad successores transferendum, respiciendo scilicet ad regiones, ubi motus plerumque aut facile oriri solerent, aut possent. Nunc etiam prioribus duo; posteaque conquestu regionis inferioris saxoniae procerum, scilicet eorum omnium, quae conventu delectorum agerentur, ignaros maxime agere, multam post disceptationem ***) in comitiis spira 1570 habitis, delectis qui jam fuerant, quatuor adjecti.

§. 4.
 Comitatus minores ortum igitur suum debent motibus hinc inde vel per externos, praecipue inter status imperii ipsos oriundis, initioque negotia eorum omnia, inde & ordinaria dicta, hoc determinabantur scopo. At comperto saepius, in re praecipue Grumbacensi, quam feliciter negotia iis commissa

wo nicht, durch ihre treffliche und fürnehmste Rät an gelegener Maltz zu erscheinen erfordert, und mit ihrem Raht, Wissen und Willen, dieses Vorraths halben (§. 94.) was die Nordurt erfordert gehandelt werden soll. Welches wir von gemeinen Ständen und der abwesenden Räten und Gesandten zu gnädigen Wolgefallen angenommen haben.

*) R. J. 1555. §. 65.

**) R. J. 1559. §. 49.

***) PFANNER historia comitiarum lib. 4. §. 6.

missa peragerentur, plura alia, dicta jam extraordinaria, alias in comitiis majoribus ab omnibus deliberata statibus, licet nec sine difficultate summa, nec fausto semper exitu, quorum ergo tractatio in hisce haud ita expedita erat: iis commissa sunt; sit ad ordinandas res Camerales anno 1557. Spira deputatio constituta. *) Querimoniisque saepe de melioranda imperii matricula ortis, & id negotium eis commissum esse invenimus. **) Paulo post executio legum monetariorum, nec non tributorum imperii receptio exactioque ***) & eodem adhuc anno quiddam de politia imperii ordinandum, iis demandatum. ****) Aucta igitur earum negotia fere de anno in annum reperimus; sic enim iis iterum rei monetariae, ordinationis cameralis, iustitiaeque commendatio committitur, *****) quod ultimum negotium tam feliciter peractum esse, ut recessum deputationis anni 1600 ad optimas rei iustitiae imperii leges connumeremus, qui eum sane perfectionis gradum non attigerit, si in plenis comitiis de hac materia fuisset deliberandum, neminem fugit. Cum nihilominus plura adhuc in re iustitiae & tributorum desiderarentur, haec iterum negotia, omniaque inde dependentia, iis commissa invenimus, quibus postea casus restitutionis ex pace Westphalica annectebantur. *****) Ex ordine hoc chronologico satis apparet, quamnam & cujus momenti negotia in comitiis imperii minoribus, seu deputationibus, pertractata sint, eaque omnia talia esse, quae totum imperium, sicque & singulos omnium ordinum imperii status attingant.

§. 5.

Deputati imperii sunt ergo status quidam ex ordine omnium statuum electi, qui horum nomine, sicque totius imperii, pertractant atque concludunt, proprie ab omnibus, qui autem eorum tractationem habere vel nolunt, vel non possunt, simul per-

*) R. j. 1557. § 73. 74. 75. 76. 82.

**) R. j. 1570. § 105. 108. 111. 150. 151.

***) R. j. 1576. § 26. 88. 100. 1582. § 47. 62.

****) R. j. 1576. § 117.

*****) R. j. 1594. § 98. 101. 114. 121. 1598. § 53.

*****) R. j. 1641. § 90. 92. R. j. N. § 191.

5

peragenda. Deputationes imperii sunt igitur conventus imperii particulares seu comitia minora, in quibus inde commissarii imperatoris, certique imperii status determinati conveniunt, nomine omnium ordinum statuum de causis publicam potissimum concernentibus utilitatem aliisque imperii negotiis, a ceteris statibus iis commissis, deliberaturi, sæpiusque vero eas quoque terminaturi. Suntque hæc deputationes vel *ordinariae*, ubi status deputandi certa quadam lege definiti sunt, vel *extraordinariae* ubi eorum definitio designatioque in quovis casu singulari in comitiis imperii universalibus, horumque collegiis sive uno sive duobus aut tribus facienda est. *) Extraordinariae iterum abeunt in *comitiales* & *extracomitales*, quam denominationem ratione loci ubi? recipiunt, hæcque ultima vel ad visitandam cameram, vel ad pacem faciendam tendunt. **)

§. 6.

Quibus jam, ad quaestionem ipsam, quam discutiendam mihi proposui, ut veniam, quibus inquam in casu, ubi deputatio ex consensu totius imperii ordinanda est, jus competit deputandos ipsos eligendi? Quaestio sane, quam domitianam dicit ille, cui ignotum est, in imperio romano germanico duas existere religionis partes, in rebus politicis etiam cum religione haud connexis & hodie adhuc, ex antiquo quodam, & ut ita dicam hereditario religionis fervore, discrepantes, certantesque, ex earumque gremio status deputandos secundum paritatem religionis, vi J. P. eligendos esse. Cumque vero deputationes imperii alia sint ordinaria, alia extraordinaria § 1) ex illarumque natura quaestio hæc amplius oriri nequeat, & de illis

A 3

*) Hæc deputationum differentia orta est primo, anno 1559, cum per R. J. hujus anni § 49—54, jus deputationum in certis determinatisque casibus perpetueretur, ad successiores nempe transferendum; per quod jam deputari in aliis sub his non comprehensis casibus, jure solummodo transeunte electi, nomine, non vero re ipsa, distinguebantur.

**) Utrum visitationes camerales sæculi decimi 6ti ad deputationes ordinarias, an ad extraordinarias referendæ sint, his de nomine esse videtur, cum varia ratione utrumque defendi possit pro notione de ordinariis faciendæ; idem dicendum de mixtis.

protestantes ipsi veritatem theos ex parte catholicorum, ut occasione obveniente ostendam, profiteantur; quæstio hæc tantummodo de deputationibus extraordinariis remanet, quæ igitur sequens erit:

30 An si hodie in conventibus statuum Germaniæ universalibus quidam eorum ex toto & universo eorundem corpore, ad tractanda & ea quidem vel præparanda saltem vel expedienda plane negotia imperii comitialia, ab omnibus commode haud agitanda, specialiter & extra ordinem deputandi sunt, catholici æque ac status A. C. addicti pari utrimque numero, hoc ipsa deputare sive deputandorum statuum personas eligere sicque deputatos constituere. præcisè in tribus collegiis comitialibus, electorum nempe principum & civitatum, consueto & ordinario in comitiis agendi & tractandi modo, per consuetam & plura illorum vota sic fieri debeat, ut ad electionem A. C. addictorum catholici status æque ac vice versa ad catholicorum deputatorum electionem, isti solitis suis suffragiis collegialibus et singularibus concurrere queant & debeant?

An vero status A. C. addicti deputandos suos prius in conferentia inter se habita, sive seorsim sibi eligere, illosque deinceps in collegiis istis sic modo nominare queant, ut catholici status nihil deinceps quoad personas statuum A. C. addictorum sic electas atque deputatas suffragiis suis immutare valeant, eas indistincte agnoscere obligati, suorum catholicorum condeputatos, quos sine ipsis, sine ipsorum suffragiis soli sibi elegerint A. C. addicti?

§. 7.

31 Affirmativam prioris quæstionis catholicos jure meritoque ex natura rei, legibus imperii, observantia & analogia tenere, recteque inde contenta quæstionis posterioris negare, pernegareque, cum sim ostensus; protestantes adversarios habeo summo fervore, omni quo poterant modo defendentes, veritatem unice ex eorum parte adesse, posteriorem affirmando quæstionem. Inter hos certe viros in jure publico notissimos, clarissimosque

mosque Hennigesum, *) Hoffmannum, **) Moserum, ***) Pü-
terum, ****) Maierum ****) nominasse sufficere.

§. 8. Leges imperii omnes originem determinationemque depu-
tationum imperii continent, in eo convenire, eas ab origine
prima semperque tanquam comitia minora (verjungter Reichs-
tag) esse consideratas; earumque deliberationibus & conclusis
eandem attributam esse vim, ac si negotia eis commissa, a toto
imperio, a comitiis majoribus sicque per vota uniuscujusvis im-
perii status essent deliberata comitialiterque conclusa, unicui-
que recessus imperii, §. 4. allegati, primo obtutu ostendunt.
Legales inde earum denominationes: *Quædam*, comitia mi-
nora, comitia particularia; non quidem particularia ratione
obligationis eorum conclusorum, aut solummodo ratione obje-
ctorum, negotiorum illis ex parte imperii commissorum, nume-
ricque statuum; in hisce conventibus deliberationibusque concu-
rentium, ****) Sic de recessu deputationis Francofurtano
de anno 1571 §. 7. dicitur: er solle die nemliche Kraft haben,
als ein gemeiner Reichschluß. Idem invenimus R. j. Ratis-
bon. 1598. §. 58. ****). Singulis igitur imperii statibus
tam ratione salutis publicæ, quam privata intererat, eligere
tantummodo deputatos aut medendo malo ratione loci quam
maxime pares, aut rerum deliberandarum, pro omnique impe-
rio determinandarum, optime gnaros. Declarandum inde cur
in deputationibus ordinariis præcise hi, ibidem nominati, status
tunc temporis denominarentur; cur in pluribus deputationi-
bus,

*) HENNIGES Medit. ad j. P. Cæs. free, ad art. V. §. 51. Spec. V.
Mant. I.

**) GODOFR. DAN, HOFFMANN diff. de jure corporis evangelicorum
sue religionis deputatos imperiales seorsum eligendi. Tüb. 1775.

***) MOSER von denen deutschen Reichstagen II. Th. Kap. 47.

****) PÜTTER, inst. jur. p. §. 167.

*****) JOH. CHR. MAIER deutsches weltliches Staatsrecht, 1775.

ite Abth. 3. Kap. §. 140. 514.

*****) MAIER l. c. r. Th. §. 127.

*****) FRITSCH de conventibus deputatorum cap. 7. §. 17.

bus, ubi emendanda reformandaque iustitia, iidem legati præ ceteris pluries inveniantur; cur protestantes sæpius defenderent. in casu ubi electio personæ industriæ interveniret, nullatenus jus hereditarium locum habere posse. Jus igitur denominandi, vel convocandi saltem in electione illius, qui nomine nostro, cum vi nosmetipsos obligandi, agat, statuatque, in natura electionis certæ personæ industriæ, *) in mandato, in legatione fundatum, in origine deputationum ipsa in usum venisse, ne ulla quidem ratione dubitari potest. Modo moreque consueto in comitiis universalibus, tam quaestio an ordinanda sit deputatio, quam quo numero, ex quibusque deputatis in hoc casu, pro hoc illove negotio peragendo consistat; ita ut ne vestigium quidem invenire possim, veritatem: quod omnes tangit, ab omnibus approbandum, earum ratione in dubium vocatam esse **).

§. 9. Et certe deputationes imperii summis sanè difficultatibus exposita fuissent, aut potius oriundæ nunquam; hæud ea saltem ratione, ut iis, præter sedandos subitos motus, negotia illa vere comitialia, (§ 4.) licet tractatu in comitiis universalibus difficillima, commissa fuissent, si singulis statibus, magna ex parte nihilominus ægre ferentibus, se in deliberandis determinandisque hisce negotiis immediate agere non posse, sæpeque allegantibus: aus vielen Köpfen sei's gut rathen, ***) si his, inquam, in eligenda persona, loco illorum actura, mediate saltem per votum concurrere, denegare quis voluisset. Singulis

*) MOEGLING diss. de electione certæ personæ industriæ. Tübing. 1715. cap. 3. § 2. pag. 36.

**) DE MEIDEN acta P. VV. Tom. I. pag. 474. Churbrandenburgisches votum, ob Fürsten und Stände insgesamt ad tractatus pacis cum voto & suffragio zu admittiren? resp. quod sic; denn die Friedenstractaten sind sowohl der Fürsten und Stände, als der Kais. Majestät und Churfürsten gemein, und concerniren sie ihres dabei habenden Interesse wegen insgesamt, derowegen sie auch mit gemeinen Rath fürzunchmen und zu behandeln seien.

***) Proverb. XI. V. 14.

igitur statibus in unoquoque imperii collegio, jus per votum in electionem deputandorum collegii sui concurrenti competere, inde & optime & recte principes contra electores anno 1653 defendere, cum hi in electionem quorundam e principibus convotarant; ipso sane, inquit, vocabulo: *imperii deputationes* satis significari, non alios suffragii in iis (collegiis) ferendi facultatem accepisse, quam quæis provincia ista ceterorum sponte evenerit, quosdam suo e corpore *omnium ordinum suffragio* deligi, & undequaque adsumtos totius imperii legatione quadam atque munere fungi, quod & sæpe adhuc repetitum. *)

S. IO.

Etiamsi ergo originem deputationum, modumque deputandos eligendi, primis temporibus ceterisque iis subsecutis usitatum, ignoraremus; nomen ipsum: *Reichsdeputirte*, *Reichsdeputation*, comitia minora, compendium totum statuum ordinem repræsentans, vel deliberationibus, vel legibus ipsis promiscue inveniendum satis significaret, non alium quam comitalem eligendi modum, sicque electionem conjunctim, non separatim faciendam, locum habere posse. Cum enim non usque adeo religionis diversitas regni germanici status sejungat, ut nihil quidquam, communi omnium statuum nomine & jure fieri agere possit, sed potius in rebus religionem haud concernentibus, ita fieri agere debeat, cum & mansere & sint *duæ partes*, uti legaliter appellantur. *unius corporis politici*, hacque ratione imperium unum totumque sit corpus, omnium utriusque, non unius modo religionis statuum, deputationesque, de quibus hic sermo, imperii deputationes, non deputationes religionis corporum, *Reichsdeputationen*, nicht *Deputationen der Religionspartheien*, a primordio appellata, eodemque nomine adhuc gau-

*) MOSER l. c. cap. 28. pag. 524. ait: Das Ende davon gehet dahin: daß es sich sehr und oft mit Verordnung dergleichen extraordinair Deputirten geändert, und bei allen liberum jus & facultas eligendi & deputandi ad quæcunque negotia & causas nach Befinden der Sachen Beschaffenheit dem gesammten kaiserlichen Collegio gebühre.

gaudeant; sequitur, status tanquam diversa corpora hic considerari nec posse, sed tanquam unum omnique modo corpus conjunctum, nec alium quam comitiale eligendi modum in deputandis imperii statibus locum habere debere. Forent enim seorsim electi duorum potius, non unius modo & totius corporis statuum deputationes & deputati; forent potius duarum partium, uti Pace Westphalica, compaciscentes, imperii totius, tanquam corporis conjuncti, nullatenus, uti eo tempore, certantis, deputationis nomine & titulo prorsus incapaces. Quod enim totius imperii, quod communi totius alicujus corporis vel collegii nomine agatur, quod omnes ceu unius ejusdemque corporis membra attinet, ab omnibus quoque simul, non seorsim, conjunctim, non separatim, communi, non singulari nomine, a toto corpore, non a parte aliqua determinari debere, ipsa denominatio, verba ipsa indicant. Cum enim negotia, quæ status ut status concernant, in questionem veniant, considerandi sunt status in corpore, quod præcipue secundum formam imperii nostri majora admittit. *) Inde ubi de toto semper imperio in legibus imperii, deliberationibusque sermo, ubi quidquam totum imperium, sicque omnes status attinet; ibi nunquam id, quod per religionis partes constitutum est, pro constituto totius imperii haberi potest; ergo nec deputatus seorsim electus pro deputato imperii; licet ea, quæ amicabili non nisi compositione constituantur, per totum imperium constituta dicantur; aut ibi nunquam de re totum concernente imperium, status quæ status, sed de eo potius sermo, ubi status tanquam unum corpus considerari nequeunt, indeque normæ P. W. speciales obtinent. Non infirmum ergo latet in denominatione ipsa argumentum, rem ipsam accuratius si consideres. Status enim imperii eligendo imperii deputatos, abdicant se juri omni sane respectu gravissimo, cum eorum deliberationibus conclusisque, plerumque saltem, eodem teneantur modo, ac si ipsi met egissent, deliberassent, conclusissent. Quid ergo naturalius, quam & eos ipsos hosce, si ita appellare fas sit, rerum

*) De BEULWIZ diss. de nimia extensione jurium singularium, pag. 12.

mōderatores, legīslatoresque sibi eligere, vel, quod perinde est, in eorum electionem non minori jure concurrere, quam communis conjunctionis & societatis leges — majoribus solummodo collegii in rebus omnes similiter attingentibus, celandi — secum ferunt? quam ut eas tantummodo eligant personas, quibus negotia peragenda, eodem fervore, eadem sinceritate dexteritateque, ac si ipsi præsentes agerent, terminaturos fore, fidunt? Cum ergo deputati A. C. addictorum eodem modo negotia pro toto imperio, inde & pro singulis statibus catholicis, quam catholicorum deputati pro statibus protestantibus agant; catholicis ex principiis electionis certæ ejusdem personæ industriæ disputari nequit, eos in electionem deputandorum ex parte A. C. add. comitialiter concurrere posse, uti catholici protestantibus huncce concursum in eligendis catholicorum deputandis nec abnegare possunt, nec unquam, quantum noro, abnegarunt.

§. II.

Optime thesim meam, si jam negotia ipsa deputationibus imperii commissa aut committenda consideremus, stabiliti, plane non dubito. Quænam & quanti momenti negotia precedentim deputationibus commissa sint, aut committi soleant supra (§. 4.) indicavi, eaque omnia vera esse negotia comitialia, ab omnibus, si ita commode fieri posset, decidenda, atque inter hæc plerumque maxima, si rem justitiam, monetariam, tributa imperii inter ea numerari videamus, non dubitandum. Sic & status partem magni semper momenti in deliberandis determinandisque imperii negotiis a primordiis imperii habuisse, eos hocce jus armis, legibusque pragmaticis conservasse, nimis agnita indubitataque veritas est, ut fufus id ostenders, facile superfedere possim. Sequitur id ex nomine status imperii rom. germ. ipsa, ast & legibus firmatum stabilitumque. Gaudcant (status) sunt verba art. 8. §. 2. J. P. W. sine contradictione jure suffragii in omnibus deliberationibus super negotiis imperii, præsertim ubi leges ferendæ aut interpretandæ, bellum decernendum, tributa indicenda.

„ nihil horum aut quidquam simile post hoc unquam fiat, aut
 „ admittatur, nisi de comitali liberoque omnium imperii statuum
 „ suffragio & consensu.” Quilibet ergo statuum in singulis imperii
 fundamentalium jus perfectum obtinuit, aut potius antiquum
 jam roboratum, ut libero semper utatur suffragio, ut nihil
 sine consensu comitali agatur vel statuatur; jus ergo quod
 tanquam regula singulis statibus tamdiu competit, donec ei
 libero, & in jure obligante modo, vel renuntiarint, vel ab-
 dicarint. Sine hac abdicatione vel translatione hujus juris,
 hujus suffragii in alterum, eorum nomine nemo jure agere,
 nemo concludere, multo minus eos obligare valet; sequitur inde,
 ut ille tantummodo pro statu imperii in rebus publicis delibe-
 rare, votum dare, concludere, agereque modo obligatorio
 possit, in quem hæc potestas, ponderosum hoc jus transla-
 tum; ut inde non nisi ille in imperii deputationibus vice ejus
 fungi possit, qui ab illo electus, vel saltem in cujus electio-
 nem comitali suffragio, sicque majoribus nonnisi collegii ce-
 dendo, cooperatus. Hæc votando in alium hujus juris
 translatio, aliqua abdicationis concursus immediati in termi-
 nandis hæc negotiis compensatio, debilis utique, nihilominus
 haud neganda est, quæque unica ratio esse poterat, cur de-
 putationes tranquille ortæ sint & repetitæ, cum sic absoluta
 omnis participationis exclusio, timenda non erat.

§. 12.

Hæc principia in natura rei ipsa, in libero statuum suf-
 fragio fundata, omni dubio carere deberent, cum in imperio
 romano germanico in rebus politicis, religionem ergo non
 attingentibus, religio status in partes non sejungat, partes
 potius cogitari non debeant, pro quibus utique norma pro-
 pria casibus obvenientibus præscripta, hic autem ob ratio-
 nes, quibus innotentur, haud adhibenda, sed status omnes hic
 uti ante religionis dissidium, unum arctissimeque corpus con-
 junctum constituent, Scripsit id agnovere protestantes; sic
 in

in promemoria anno 1720 imperatori dato *) inquit: Reichsdeputationen wären gut und würden angeordnet in Sachen, die das ganze Reich ohne Unterschied der Religion concernirten, und darinn beider Religionsverwandten Theile des Reichs *miteinander* concurrirten. Ein ganz anderes wäre es; wenn *eins* von jetzt besagten Theilen *gegen das andere in opposito* stünde und agirte, wie in den jetzigen Religionsfachen geschähe, da könnte per rerum naturam keine Reichsdeputation Statt haben; sondern da müste de corpore ad corpus tractirt und agirt werden. **) Eodem modo & hodie adhuc deputationes ordinantur, earum negotia eadem mansere & sunt; sicque etiam status hac ratione nullatenus tanquam corpora considerari queunt, sed liberum suffragii ferendi exercitium, unicuique statuum per legem fundamentalem firmatum, hic tanto magis competat, quam omni dubio caret, majora in hisce negotiis, si deliberatio in majoribus institueretur comitiis, locum habere, determinatonesque, quæ in J. P. de pluralitate votorum in favorem partium religionis habentur, cessare debere; id quod iterum expresse constitutum art. 8. § 3. J. P. O. invenimus: "In proximis vero comitiis emendetur inprimis anteriorum conventuum defectus — ac tunc quoque de reformatione politiae & justitiae, taxe sportularum in judicio camerali *ex communi statuum consensu agatur & statuatur*. Scopius igitur scopiusque repetitur, firmaturque liberum suffragium in negotiis hic nominatis, solisque deputationum objectis, nulla

B 3

*) CHR. GOTTFRIED HOFFMANN gründliche Vorstellung der Religionsbeschwerden. Lpz. 1722. pag. 493. ibique allegat. Staatskanzlei, 371 Th. S. 555.

**) Idem dicitur in den unvorgreiflichen Gedanken der Brandenburg Culmbachischen und Württembergischen Gefandten, quid tandem in puncto gravaminum observari debeat? art. 20. ist nicht dann billig und wenigstens die quæstio an? bei diesen (westphälischen) tractaten zu constituiren, dessen sich catholici desto weniger zu beschweren, weil auf deputationstagen die justizfachen und andere negotia publica tractirt werden, welche einen Theil sowohl als den anderen concernirten. DE MEIERN acta P. W. tom. 3. pag. 349.

que mentio amicabile compositionis uti alias in locis, ubi de partibus religionis sermo, invenitur. Cum ergo ad sublevanda negotia omnium consensu aliqui nomine eorum agant, nisi eos elegerint votando comitialiter, *ex communi statuum consensu* actum esse nullatenus dici poterit. cum potius sic per religionis partes deliberatum actumque esse dici debeat, quibus tamen hasce res commissas non esse, verba ipsa satis clare indicant.

§. 131

Si ergo status tanquam partes, tanquam corpora distincta hic considerari nequeant; ergo neque de corpore ad corpus, uti recte in memoria allegato observatum, neque per vota seorsim ex una religionis parte, sed comitialiter, per vota promiscua agi debere, per se patet. Si jam legatus Brandenb. Onolbacensis anno 1704 ad defendendam protestantium sententiam ad art. v. § 9. J. P. refugiat: „ pluralitas votorum in causis religionem sive directe, sive indirecte concernentibus nequaquam attendatur; „ tumque adjungat, neminem protestantium non cognoscere, quale præjudicium, quale damnum irreparabile eorum religioni promiscue votando inferatur, *) id mihi argumento esse videtur, legatum gravitatem argumentorum ex parte catholicorum sentiens, hic refugisse, ut acheronta moveantur, tuteque sub clipeo hoc pugnari possit. Sic enim & ideo Magdeburgicus huic conforme, catholicis omnem de eo abnegat cognitionem, utrum res aliqua concernat religionem, nec ne, utrum qualificata sit ad itionem in partes nec ne **); talis utique declaratio rerum reli-

*) SCHAUROTH vollständige Sammlung aller conclusorum corporis evangelicorum tom. 1. pag. 405. nun ist leicht zu erachten, daß keiner unter den Evangelicis seie, der nicht sehe, was für ein irreparabile præjudicium der ganzen evangelischen Religion daraus erwachse, wenn catholische zu unsern Deputatis, mitvotiren und dieselbe per majora ausmachen können.

**) SCHAUROTH l. c. pag. 432. Die Evangelischen könnten den Catholischen keine cognition gestehen, ob diese oder jene Materie religionem concernire oder nicht, ob die Materie so qualificiret seie, daß man darüber in partes gehen könne u. s. w.

religionem concernentium vel directe vel indirecte si admitti debeat, tunc vale dicamus libero statuum suffragio, sepius licet legibus suffulto; tunc inutilius etiam cogitari nil posset, quam tot determinationes de rebus religionem concernentibus, tot normæ particulares tam in hisce, quam rebus politicis quoad modum deliberandi, determinandique in J. P. inveniendæ; superfluus foret allegat art. 8. §. 2., qui regularam tamen facile principem continet, ponique debuisset; gaudeant religionis partes; non autem gaudeant status; tunc non nisi de compositione amicabili sermo esse debuisset, nec oriri potuisset, nec posset quæstio de pluralitate votorum, jam ad non entia referenda; quæ omnia, nisi cum pace Westphalica, tota simul dilabatur imperii forma, contra agnitam veritatem esse, constat; in decidendis nempe juribus controversis, quæ decisionem ex j. P. habeant, eos tantum dicte pacis passus in considerationem venire debere, qui in terminis de iis loquantur, et quique materie controversæ sedes sint. *)

§. 14.

Modum deputandos promiscue eligendi in natura rei, in libero statuum suffragio, fundatum, ante tempora j. P. secundum hæcè principia observatum esse, acta publica satis demonstrant. Sic anno 1641, cum, ut augetur imperii militia, conclusum esset, civitatesque imperii majus quantum conferre negarent, per deputationem, extraordinariam scilicet, hac de re cum eis actum, ubi deputatos, tam ex parte catholicorum, quam protestantium per vota promiscua electos esse & denominatos, videre est apud Londorpium. **) Ast cum

*) IKSTADT diss. de causis in quibus status imperii in partes eunt a jure suffragiorum majorum exceptis. Cap. 2. §. 28. pag. 86, ubi vera hac de re principia, hic non deducenda, invenies, cum actibus simul publicis allegatis, ubi protestantes ipsi opinionis legati hujus fallitatem agnoverunt.

**) LONDORF acta publica tom. V. lib. I. c. 10. sess. 84. 85. pag. 253.

cum gravamen ipsum, hac de re in medium prolatum, in deputationibus nempe imperii protestantium numerum a catholicis longe superari, usum horum principiorum satis ostendat, nec ita ante j. P. observatum esse, a protestantibus negetur, qui negant tantummodo, legitimum inde pro sententia catholicorum, ob mutatam rerum faciem, argumentum deduci posse, *) cetera pluraque adferre superfedeo, transcopotius ad ea, quae hac de re in j. P. determinata inveniuntur, ut ostendere possim, neque hic aliquid inveniri, quod mutationem in modo, ante dictam pacem usitato, involvat aut requirat, quod alium eligendi modum jusserit, vel constituerit, tanto magis, si ex actibus publicis, deliberationibus praecipue constet, protestantes neque alium eligendi modum in deputationibus desiderasse, indeque nec alium obtinuisse, nec alium jure nunc defendere posse, ut igitur argumentum ex observantia ante j. P. deductum legitimum haberi debeat. Liceat igitur mihi ea adferre, quae inter compaciscentes tempore dictae pacis hac de materia in medium prolata, quae ideo agitata, atque conclusa sint. Quod lege imperii de deputationibus imperii definitum, continet art. 5. § 51. j. P. hinc verbis: „In conventibus deputatorum imperii ordinariis numerus ex utriusque religionis proceribus aequetur. De personis autem vel statibus imperii adjungendis in comitiis proximis statuatur. In horum conventibus, itemque comitiis universalibus sive ex uno, sive duobus aut tribus imperii collegiis, quacunque occasione aut ad quaecunque negotia deputandi veniant, aequetur deputatorum numerus ex utriusque religionis proceribus.”

§. 15.

Ut igitur hic articulus, qui sedes hujus materiae est, explicari possit, historiam ejus ex actibus publicis praemitti debere puto. Inter cetera protestantium contra catholicos gravamina

*) SCHAUBROTH l. c. tom. 1. pag. 401. 405. Electa juris publici 1711. tom. 3. pag. 106.

vamina unum erat: in deputationibus imperii ordinariis *evan-
gelicorum numerum* a catholicis longe superari; illos igitur his
pares constitui debere, quibus deinde deputatis sollicitè sit
inculcandum, ne præscriptos sibi constitutionibus imperii li-
mites transgrediantur; ne earum rerum tractandarum sibi
potestatem arrogant, quæ ad comitia universalia spectent; de-
nique in extraordinariis quoque deputationibus *parem esse nu-
merum* utriusque religionis personarum observandum. Primus
hic, quem invenire potui locus, ubi sermo de deputationibus
imperii, huc pertinens, in tractatibus Pacis Westphalicæ oc-
currit apud de *Meiern* in actis P. W. *) Respondere catholici:
ex publica lege imperii certos *quosdam electores*, prin-
cipes & status habere jus quæsitum ad ordinarias deputatio-
nes, qui videlicet ipso tempore quo pax religionis anno 1555
inita & conclusa est, inter utriusque religionis asseclas nomi-
nati & admissi sint, quique mutandi non essent. In extraor-
dinariis deputationibus nonnunquam ad placitum cesaris, elec-
torum, principum & statuum augeri numerum personarum
juxta negotiorum gravitatem; nunquam tamen auditum esse,
quod in hujusmodi deputationibus ordinariis aut extraordi-
nariis;

*) DE MEIERN acta P. W. tom. I. pag. 825. tom. II. pag. 351.
Als auch eine große Ungleichheit sich bisher in dem erzeugt,
dass auf ordinari deputationstagen die Evangelischen von der
römisch Katholischen weit überstimmt gewesen, halten der
Fürsten und Stände Gefandte, zur Verhütung allerhand daraus
erwachsender Beschwerden und ungleicher Gedanken rathsam
und billig zu seyn, dass bei der Reichsdeputation der Evange-
lischen deputirten Anzahl verstärkt und der römisch Katholis-
chen gleich gemacht; sodann dieselben mit sonderbaren Fleiß
erinnert werden, die ihnen in Reichsabschieden gesetzte limites
und Schranken im wenigsten nicht zu überschreiten, noch sich
solcher Sachen anzumassen, welche auf comitia und vor ge-
samte Stände des Reichs gehören. Dergleichen auch bei allen
extraordinari deputationibus zwischen den Chur- und Fürsten-
rath, dass nemlich selbe von beider Religionen zugehancn Per-
sonen in gleicher Anzahl jedesmal verrichtet werden, in
Acht zu nehmen vonnöthen ist.

nariis, ubi religionis causa non agitur, ex utraque numerus par fuerit; hocque solummodo generalium comitiarum decisioni reliquendum. *) Uterque locus, quid desiderarint protestantes, quem in hoc gravamine finem habuerint, ostendit, tempus praecipue considerando, quo id gravamen prolatum, tempus, ubi noviorum protestantium sententiae adhuc incognitae pro basi strui nequibant. Videre ex hisce est, unum idemque de ambabus imperii deputationibus desideratum esse; ea enim quae in ordinariis deputationibus de limitibus constitutionum imperii non transgrediendis dicuntur, de extraordinariis, quae per statum in quovis casu determinantur, repeti nequibant. In oculos porro incurrit in hoc gravamine de modo deputandos eligendi, ne syllabam quidem contineri, neque modum in deputationibus ordinariis extraordinariisque distingui. Non de eo, uti videre est, conquirebantur, deputandos per majora cujusvis collegii nominari, deligi, sed de eodem tantummodo, per majora ex parte catholicorum majorem numerum, quam ex parte A. C. add. deputari; odio iis erat pluralitatem votorum, quibus deferendum erat, inter deputatos ipsos facilius ex parte catholicorum oriri posse, ita ut negotiorum exitus saepius nonnisi a catholicis dependeret; id ut evitaretur, dicto gravamine desiderarunt, paritatem numeri de-

*) De MEIERN I. c. tom. II. pag. 563. 564. „Bei ordinari deputationstagen haben Churfürsten und Stände publica lege imperii eine alte adquirirte Gerechtigkeit, welche eben damals, wie anno 1555 der Religionsfriede geschlossen, unter beiderseits Religionsverwandten Ständen geordnet und verglichen, wobei es billig zu lassen. . . Die extraordinaria deputationes werden nach Wichtigkeit der vorkommenden Reichsachen zuweisen über den ordinarium numerum bei gemeinen Reichstagen von Kaiser, Majestät, Churfürsten und Ständen verfürkt. Es ist aber aus vorigen Reichsabschieden vor und nach dem Religionsfrieden bis auf gegenwärtige Zeit nicht zu vernehmen, daß beide Religionsverwandte in gleicher Anzahl in Verrichtung derer ad visitationes ordinarias vel extraordinarias gehöriger oder anderer Reichsgeschäften wären verordnet worden; daher die Katholischen sich ihres Orts hierüber und außerhalb eines ordentlichen Reichstags nicht zu resolviren wissen.

deputatorum ex utraque religione observari. Formam igitur deputationum, quæ displicebat, quæ periculosa videbatur, mutari optarunt, de eaque, uti verba indicant, reformationem petierunt, observato alto de mutando modo silentio. Modus enim deputandi acta ut probant atque gravamen ipsum, tam in deputationibus ordinariis, quam extraordinariis erat, in electione personarum comitialiter concurrere, promiscue tam ex parte catholicorum, quam protestantium votando; id compaciscentes nec ignorare poterant, nec ignorarunt. Si ergo protestantes modum deputandi ipsum mutari desiderassent, hic fuisset quaestio de eo movendi locus; hic nisi principia observantiae tam indubitatae hæc in re impostorum vaticura agnosceret ac sequi vellent, contrarium petere necessitas eis imposuisset; curaque, ut de eo deliberaretur, & nisi presenti conventioni, in proximis saltem statueretur comitiis. Id naturam gravaminis, mutationis, legisque correctoria exigere planum est. At altum de eo, licet alias de minutissimis querebatur, in tractatibus Pacis Westphalicae silentium, ita ut ne iudicium quidem, lectis licet relectisque eis, talis petiti invenire possibile mihi fuerit. Gravamen semper idem, semper aequale sibi mansit, sicque & catholicorum responsiones, firmo satis argumento, modum eligendi in deputationibus imperii consuetum placuisse. Gravamen ergo ipsum secundum temporum & observantiae circumstantias consideratum, per se satis probat, art. V. § 51, nec mutationem modi electionis continere, nec ex ejus verbis ipsis, nec ejusdem tractatibus de eo declarari posse.

Contenta gravaminis allegati diutius si consideres, maximum protestantes in eo posuisse gravamen, summoque eis hoc tempore tædio fuisse patebit: in deputationibus ordinariis, eorum deputatorum numerum a catholicis longe superari, cum id eis præjudicio perpetuo irreparabilique ex natura harum deputationum fuisset, nisi hac tolleretur pace. Paritatem inde utriusque religionis personarum, observato om-

ni de modo electionis silentio, & hanc solam petiere, Cum ergo in hisce deputationibus, ubi ex earum natura præjudicium perpetuum timendum, si semel promiscue votando deputati electi essent, neque modum alium petierint, neque, uti art. V. § 51, observantiaque agnita, infra aleganda, satis restatur, obtinuerint; tunc multo minus adhuc de deputationibus extraordinariis, licet hodie dum graviore evaserint, de quibus quaestio tantummodo per modum, ut ita dicam, appendicis, annectebatur, ubi idem non imminabat præjudicium, protestantes aliud quid desiderasse verosimile est, aut solummodo cogitare licet. At eos idem de ambabus petiisse deputationibus, propositionum in gravamine contentorum conjunctio indicat; unus § plus omne continet gravamen, uno eodemque contextu ambarum fit mentio, satis inter se per verba *dergleichen auch* connexis, puncto licet intercedente, de eo potius declarando, quod cum summum de deputationibus ordinariis immineret præjudicium, de his prius sermo, prius petitio instituta, quæ, licet eadem & de extraordinariis valerent, ne idem bis inepte poneretur, per verba *dergleichen auch* satis connectendo repetuntur. Hanc declarationem, de ambabus nempe idem petitum esse, plures in tractatibus P. W. loci suffulciunt. Sic respondere protestantes ad catholicorum responsonem supra allegatam: circa octavarum gravamen (id numero erat) necessarium esse, ut quæ hic proposita sint effectui dentur, & non solum in ordinariis deputationibus imperii, sed etiam extraordinariis publicarum dietarum observetur paritas deputatorum ex utraque religione, sive ex uno, sive ex duobus vel tribus statuum collegiis fit facienda deputatio. *) En igitur locum, ubi ne puncto

*) Das 8te Gravamen anlangend ist nothwendig, daß der darinn gethane Vorschlag zu Werke gerichter, und nicht allein bei der ordinari Reichsdeputation die Anzahl der deputirren von beiden Religionen gleich gemacht, sondern auch bei allen extraordinari deputationibus auf Reichsconventen solche Parität in Acht genommen werde, es ergehe die Deputation von einem, zweien oder allen dreien Reichscollegiis. De MEßERN I, c. tom. II, pag. 572.

to quidem interveniente idem de ambabus deputationum speciebus asseritur, petitur; ubi de novo modo introducendo neque cogitatur, neque partis religionis alia mentio fit, quam ut harum ratione paritas numeri personarum observetur; ubi solummodo de collegiis imperii qua talibus, in causis religionem non attingentibus arctissime conjunctis, sermo; ubi ergo alia mens inveniri nequit, quam idem de ambabus deputationibus valere debere, quod conjunctionis verba: *sondern auch* confirmant, i. e. non in deputationibus solum ordinariis jam existentibus, sed etiam iis quæ casu singulari, fortuito, ex omnium statuum consensu existura sint, idem observetur, paritas numeri personarum ex utraque religione locum habeat. Ceteros, hanc justificantes declarationem, locos videtis apud de *Meiern* *). Catholicorum responsio, initio paritatis numeri deputatorum ex utraque religione contradicentes, huic plane adequata; silet nempe de modo, firmo argumento, hanc cordam non esse tactam. Certo enim paritatem numeri abnuentes, de tali contra apertam observantiam introducenda mutatione non tacuissent, cum eo ipso quilibet eorum juri in electione deputandorum comitaliter concurrenti abdicare necessario debuisset; juri quod omnibus competere statibus, catholicos semper tenuisse, vel ipsa hæc responsio, totam ad comitia remittens materiam, satis affirmat. Si ergo in deputationibus ordinariis quoad modum ipsum nihil immutatum esse ex agnita a parte protestantium observantia infra sim ostensurus, si unum idemque petitum esse & in extraordinariis ex antea dictis pateat, idem & in hisce quoque sustineri defendique naturalis sanæque gravaminis allegati, legisque interpretatio jubet.

C 3

§. 17.

*) De *MEIERN* I. c. tom. III, pag. 166. 167. in der ferneren Erklärung der Protestanten: auf den Reichsdeputationstagen soll die Anzahl der Deputirten von beiden Religionen gleich gemacht, wie auch auf Reichstagen bei allen Deputationen, sie ergeben von einem, zweien oder allen dreien Reichscollegiis solche Parität in Acht genommen werden, Correspondet cum hoc tom. III, pag. 285. & 300.

Ex eo quod catholici paritatem numeri personarum utriusque religionis in deputationibus imperii in tractatibus P. W. plane abnegarent, totamque materiam non nisi in comitiis majoribus deliberari posse ac debere pratenderent *) protestantes vero eo redirent, ut nisi hac pace omne tollatur punctum, questionem saltem an hæcce religionis paritas obtineri debeat, determinari debere, defenderent ac peterent, remissa denominatione personarum deputandarum ad proxima comitia, ex eo, inquam, declarari poterit & projectum ex parte protestantium prolatum, & art. V. § 5 I. supra allegatum, huic inhiere, eius nempe non una eademque propositione, sed puncto intercedente, de deputationibus extraordinariis nova propositione determinatio facta sit? Projectum a legato suevico *Salvio* confectum, sequens erat: „ordinariorum deputatorum numerus ex utriusque religionis proceribus æquetur; de personis autem in proximis statuatur comitiis. In deputatorum conventibus, itemque comitiis universalibus sive ex uno, sive duobus aut tribus imperii collegiis deputandi veniant, æquetur deputatorum numerus ex utriusque religionis proceribus. **) Correspondet id cum protestantium declaratione in puncto gravaminum legatis Suevicis exhibita § 20: „in conventibus deputatorum imperii ordinariis numerus ex utriusque religionis proceribus æquetur, de personis autem in comitiis proximis statuatur. In horum conventibus, itemque comitiis universalibus, sive ex uno sive duobus aut tribus imperii collegiis quacunque occasione, ad quæcunque negotia deputandi veniant, æquetur deputatorum numerus ex utriusque religionis proceribus. ***) Idem continetur in declaratione caesareanorum ****) eodemque modo res composita ****) quæ compositio § pho. § 1. art. V.

*) De MEIERN I. c. tom. II. pag. 563, 564. tom. IV. pag. 84.

**) De MEIERN I. c. tom. III. pag. 433.

***) De MEIERN I. c. tom. IV. pag. 89. 108.

****) De MEIERN I. c. tom. IV. pag. 127, 150.

*****) De MEIERN I. c. tom. IV. pag. 202, 546, 574, 600.

V. supra allegati continetur. Cum nempe deputationes ordinariae, uti ex legibus patet, in perpetuum valiturae, stabiles, semperque subsisterent; denominatio personarum adjuvandarum fieri poterat vel statim, vel, catholicis hanc materiam ad comitia semper remittentibus, conventa saltem affirmatio, ne quaestio an, denominatione veto ipsa ibi remittenda, determinatio haec hac lege facienda, necessario, propositione separata fieri debebat, cum idem de extraordinariis deputationibus affirmari atque constitui posse, impossibile erat. De his enim, casu, negotiis obvientibus oritur, ignotoque plane quo tunc consistere numero, ex earum natura, deputandos in eventum in proximis comitiis determinari, repugnat. Quidquid ergo de denominatione deputandorum in proximis comitiis hac lege determinandum, propositione separata ut fieret, necesse erat, cum hoc unice ad deputationes ordinarias, differentia nempe accidentali, non essentiali, ad extraordinarias non quadraret. Inde declarandum, cum fo- lummodo, ut determinatio adjuvandarum seu deputandorum in proximis fieret comitiis, ad deputationes extraordina- rias non quadraret, paritas vero numeri religionis de eis eodem modo, quo in ordinariis conventa ac constituta erat, cur missa de electione in proximis comitiis mentione, tan- tummodo ob catholicorum oppositionem ratione ordinario- rum facienda, omne illud repeteretur, quod ab initio in grava- mine allegato desideratum; idem nempe de ambabus deputa- tionum speciebus, quod in projecto protestantium hoc Spho allegato in oculos incurrit, excepto unico accidentali: in proximis comitiis. Inde repetitur est: in deputatorum con- ventibus, vel secundum declarationem protestantium allega- tam & instrumentum Pacis: in horum conventibus, itemque comitiis universalibus. . . . Si ad quaecunque negotia depu- tandi veniant, aequatur deputatorum numerus ex utriusque religionis proceribus. En igitur utrum quid vel minime essentialiter di- versi de deputationibus extraordinariis constitutum sit, quod non iisdem verbis, eademque intentione de ordinariis statu- tum? aequatur deputatorum numerus ex utriusque religionis proce- ribus,

bus, sunt quæ tam de ordinariis quam extraordinariis deputa-
tionibus imperii uno eodemque modo unaque petierunt,
sunt, quæ obtinuerunt. Quid enim hic de modo? Sane ni-
hil; non dicitur: æquetur deputationum numerus ab utriusque
religionis proceribus; sed ex proceribus, quod utique, modo
antiquo satis noto, si cuique religionis parti denominatio de-
putandorum seorsim competere debuisset, aut desiderata es-
set, a providis, cautisque projecti auctoribus intermissum non
foret, nec omitti potuisset, ut nempe tolleretur observa-
tia anterior, & agnita.

§. 18.

Magis magisque hæc omnia per ea, quæ durantibus his-
ce P. W. tractatibus peracta sunt, confirmari, cum sic, quid
proprie intenderint compacificentes melius elucescat, ex se-
quentibus patebit. Eo tempore cum de tollendis in medium
prolatis gravaminibus deliberaretur, maximaque ex parte
quæstio de deputationibus imperii exorta, jam composita,
jam decisa erat, differentias domos inter Hassiacas summo pa-
cificationi impedimento esse communiter agnebatur; de-
liberatione inde in tribus imperii collegiis, quomodo hisce me-
dendum sit differentiis, instituta, conclusum collegii princi-
pum sequens erat: „ Deputati extraordinarii von dreien
Reichsräthen, sollen die Casselischen und Marburgischen in
den Bischofshof bescheiden, jene in utroque puncto, diese
aber in causa Marburgensi die Nothdurft vortragen und zu
Gemüth führen. Quinam sint deputandi? Salzburg votando:
Oestreich, Bamberg, Prælaten Altenburg, Zelle, fränkische
Grafen. Confirmat se cum voto Salisburgensi Magdeburg —
ast Neuburg votando determinabat: Salzburg, Bamberg, Præ-
laten, Altenburg, Braunschweig, fränkische Grafen. — In Eu-
de und nach dem man ringsherum votirt, seind die majora
dem Neuburgischen voto beigefallen. „ *) En igitur modum
a compacificentibus ipsis, ab auctoribus pacis Westph. obser-

*) Protocollum hujus deliberationis reperies in extenso apud Dr.
MEIERN l. c. tom. IV. pag. 625. usque 636.

vatum; tempore, quo paritas deputandorum desiderata, concedebatur, quo ergo, quomodo paritas utriusque religionis petita, quid in deputationibus imperii mutatum sit, practice ostensum. Modum enim si variari projectum, petitum protestantium fuisset, eos hic sane, ut hæc principia in usum veniant, curaturos fuisse, tanto magis dubio caret, quam denominatione non nisi de adjungendis ad deputationem *ordinariam* in *proxima* comitia delata, de deputationibus *extraordinariis*, tota statim utriusque religionis paritas, secundum mutatum novumque modum applicari potuisset, aut potius debuisset. At collegialiter plane, promiscue votando deputatos electos esse, more ergo modoque ante P. W. usitato, ne ulla quidem de novo modo mentione facta, protocollum allegatum in sustentationem sententiæ catholicorum cuilibet indicat, ita ut vel ex hoc solo pateat per art. V. § 1. J. P. novum deputandi modum in deputationibus imperii introductum non esse.

§. 19.

Si ergo observantia ante P. W. pro catholicorum militet sententiæ; si protestantes gravamine allegato, non nisi paritatem numeri personarum, alium de modo observantes silentium, petiere; si J. P. ipsum in modo deputandi, variata tantummodo deputationum forma, nil mutaverit; nil profecto obstat, cur principium illud juris universalis: quod mutatum non est, cur ei stare prohibeatur? applicari possit & debeat? id quod expressa ejus in J. P. facta agnitione, quoad totam suam extensionem locum invenire debet. *) nam sit mutua & exacta æqualitas inter utriusque religionis status, quatenus *formæ republicæ, constitutionibus imperii & præsentis conventioni conformis est*, jubet J. P. O. *) Coincidit cum hoc quid-

*) Hæc principia catholicos semper tenuisse, vide sis apud SCHAUROTH l. c. tom. I. pag. 401, seq.

**) Art. V. § 1.

quidquid de lege posteriori correctoria in jure valere notua, quam stricte & non ultra litteram interpretandam esse, communis doctorum sententia tenet. Inde ergo observantia ante J. P. O. in hac materia usitata tamdiu conservanda, tam diu pro ea tanquam norma legali respondendum, donec mutatio ejus expressa ostendi possit; quæ cum tantummodo in J. P. formam deputationum attingat, modum vero intractum relinquat, nec ad modum deputandi extendi posse principia hæc postulant, cum quælibet lex pro substrata solummodo materia, nec petito, ex deliberationibus, tractatibusque præcuntibus cognoscenda, atque declaranda sit.

§. 20.

Aliam hujus legis interpretationem nec legati ad pacem consiciendam missi, nec scriptores protestantici ipsi, qui opera sua immediate post J. P. conscriptionem in lucem dedere, sciverunt; ita & non aliter declararunt mutationem per allegatum art. V. §phum § 1. in deputationibus imperii factam; viri tamen, qui sensum ejus, eo accuratius tenuisse, quo vixerint ei propius, ne dubitari quidem poterit, quique eodem pro parte religionis suæ fervore imbuti, quo instrumenti Pacis auctores, aliquid in detrimentum ejus defendisse, nisi veritas id postulaverit, cogitare nefas est. Sic *Franciscus Irenicus* pro utilitate partis religionis suæ sub ficto hoc nomine, omni, quo poterat, studio militans, & ipse fatetur, deputandos ad deputationes extraordinarias promiscue votando per vota majora eligendos esse. „ Postquam, inquit, inter se convenere (de deputatione extraordinaria) tria collegia, deputantur a singulis collegiis præter ordinarios alii & quidem ambulatorii deputati (i. e. transeunte non perpetuo jure), quam nuntiaturas deputationem vocant; constituuntur tales deputati *per majora cujusque collegii*, ita ut parificetur numerus utriusque religionis, „*) Eadem defendit vir in jure publico certe expertissimus,

*) FRANC. IRENICUS in collegio juris publici rom. Germ. in Philippi Andr. Burgoldensis discursus historico politico ad J. P. Onabrugo — Monasteriensis 1670. part. 3. pag. 23.

simus, per plurimæque scripta celeberrimus, nec minus immediate post. J. P. auctor protestanticus. , Constituuntur, sunt verba ejus, tales deputati (in deputationibus extraordinariis) *per majora cujusque collegii, ita ut parificetur numerus utriusque religionis.* *) Novitatem igitur sententiæ protestantium in hac materia scriptores eorum ipsos ostendere ex hoc videre est, quæ si observantiam immediate J. P. subsecutam consideraverimus, magis adhuc elucescet, quæque principiis solummodo convenientiæ, favorabilius fortasse quandoque protestantibus fore, seorsim si eligendi essent deputandi, tribuenda, eo ipso satis indicat, principia hæcce noviora, iis ignota temporibus, nec pro basi strui potuisse, nec igitur hodie, eo quod sint nova, applicari posse.

§. 21.

Si quid dubii adhuc resideret, observantiam P. W. immediate subsecutam, vel declarare, vel determinare id melius posse, cum probationum in jure publico fontibus adnumeretur, ut ostendam necesse non est; agnita sunt principia & indubitata; mihi igitur nonnisi restat, quam ut, quæ fuerit de hac materia observantia, afferam, ad quod nunc propero. In proximis post. P. W. comitiis anno 1653. cum casarea propositio de die ad diem, facta licet per resolutionem expressam de 11 Febr. dicti anni, de ea 10 Martii faciendâ, promissione, ob differentias, præcipue reginam Sueciæ inter & electorem Brandenburgicum, ob ulterioris Pomeraniæ restitutionem oratas, longe nimis differeretur, elector Brandenburgicus tandem, ne ob solas hæc differentias totius imperii conventus in deliberationibus amplius impediretur, proposuit, ut casaræ majestati, licet ante propositionem casaream solemnem, publicæ sessiones inter status institui non solerent, placeret, hæc differentias tanquam totius imperii causam collegiis imperii ad deliberandum proponere; quod etiam nomine imperatoris per directorium Austriacum factum est. Conclusum ex-

D 2

*) ANASV. FRITSCHIVS tract. de conventibus deputatorum ordinariis, 1679, cap. 9, de deputationibus extraordinariis §5, n. 22,

traordinarii hujus conventus erat, ut ad consociendum litterarum ad reginam Sueciae mittendarum conceptum, deputarentur status ex unoquoque imperii collegio. Ex principum inde collegio electi sunt: *Oestreich, Bayern, Salzburg, Bamberg, Bifanz, Altenburg, Culmbach* und *Braunschweig-Lünneburg-Wolfenbüttel*. Deputatio utique extraordinaria, ubi de eo, deputandos seorsim a religionis partibus eligendos esse, ne cogitabatur quidem; ordinario eligebantur modo, ante P. W. consueto, quod vel ex eo jam constat, ex parte protestantium in hisce conventibus viginti defuisse *vota*, observari. *) Paulo post in medium ab Altenburgico prologo, ut saltem, cum caesarea propositio differenda adhuc sit, preparatorie de quibusdam ageretur materiis, ad facilitandam in conventu imperii deliberationem, duodecim sessiones extraordinariae ex imperatoris consensu **) a statibus imperii, principibus praecipue habitae sunt. In congressu extraordinario quarto ubi de evacuatione urbis *Vechte* deliberabatur, vota eo redibant, ut deputatio extraordinaria ad hoc finiendum negotium ex septem circulis eligeretur. Reassumpta hac materia sessione undecima directorem Austriacum proponebat: „Die Stände würden sich erinnern, was Gestalt bei vorigen Sessionen geschlossen, daß die Vechtische Sache vor den deputatis aus den 7. Zahlkreisen vorgenommen werden sollte, weil aber deshalb Irrungen entstanden, als wäre für gut befunden worden, zur Umfrage zu stellen, ob anstatt der Kreis, eine Reichsdeputation aus allen collegiis beliebt werden sollte. *Deutschmeister* votando ad hanc deputationem nominabat: ex scamno ecclesiastico: Salzburg, Münster, Osnabrück und Prälaten; von der weltlichen: Bayern, Zweybrücken, Sachsen, Brandenburg, Wolfenbüttel, Wirtemberg, und die Wetterauische Grafen; cum hocce voto se confirmabant: Würzburg, Augsburg, Costanz, Sachsen-Weimar, Sachsen-Gotha, Sachsen-Eisenach, Basel, Baaden-Baaden, Ellwangen, Prüm, Arenberg und Zellern.“ *)

*) DE MEIERN acta comitialia tom. I, pag. 53. 58. 1. B. § 11, 12. pag. 64. n. 2.

**) DE MEIERN I, c. pag. 71.

*) aliis vero precise de circulis eligendos esse votantibus, *conclusum*: „So viel die Vechte anlangt befindet sich das die vota etwas ungleich ausgefallen, zwar die deputation aus allen dreien Reichscollegiis zu nehmen; aber eines theils hierzu aus diesem löblichen Fürstenrathe: Salzburg, Strasburg, Cöfnitz, Münster, Osnabrück, Prälaten, Bayern; aus den Häusern Sachsenbrandenburg, Wirtemberg, Hessenkassel, Wetterauische Grafen ernannt.“ **) Sic igitur observantiam sensum J. P. optime declarare, atque unice pro catholicorum sententia pugnare, non est ut moneam, cum actus ipsi a confectione legis nullatenus remoti, loquantur. Ultima quidem deputatio ob præcedentiæ controversias suam non vidit existentiam; ast nihilominus ex hoc videre potest, *promiscue votando* deputandos eligendos & electos esse, de parte religionis qua tali non esse cogitatum, sed totum principum collegium, singulique uti de quæstione an? Sic & de eo, quinam sint deputandi? vota promiscue dedisse.

§. 22.

Sessione extraordinaria 7ma die $\frac{1}{2}$ 7 April. deliberatum, quomodo monita principum ad capitulationem cesaream faciendam, & electoribus tradenda essent? decernebatur, ut deputati extraordinarii hæc monita colligerent, in pleno ante cum electoribus communicationem, referentia. *Conclusum* per Oestreich: „So viel die Deputation in puncto capitulationis anlange, solle dieselbe ex utraque religione pari numero 6 oder 7, auf beiden Seiten genommen, die Benamsung aber einer und der anderen Religionsverwandten *heimgestellt* und also bald expediret werden, „***) Quod igitur *conclusum*,
D 3

- *) HENNIGES Meditat. ad J. P. Mantissa I. p. 44.
 **) DE MEIERN act. Comit. tom. I. pag. 200. I. B. § 28. n. 4.
 ***) DE MEIERN l. c. Simile *conclusum* invenies apud SCHAUBROTH concl. corp. evang. tom. I. pag. 414 ubi allegatur *conclusum* per Salzburg. Id in actis comitialibus hujus anni invenire non potui, sed *conclusum*, per Oestreich; nec sessio extraordin. 7ma die 7 May s 17 Apr. sed 17 s 27 Apr. habita esse vi-

cum cuilibet religionis parti deputandorum determinatio, & primo quidem ex parte catholicorum A. C. add. parti *libere* relinqueretur, ostendit, id non communiter aut contrarium in usu fuisse, denominationem nempe non seorsim, sed promiscue votando fieri solere; hic vero spontaneae, ex libero statuum consensu cuique parti seorsim relinqui. Aliud verba, hisce occasionibus usitata: *heingeben, heimstellen, überlassen, freystellen* non indicant. Quod enim quis jure perfecto petere, quod cuidam vel legibus vel observantia competit, ut precario sumat, ut exercitium hujus Juris ex bona solummodo alterius partis voluntate, ex libero ceterorum consensu, per verba, facultatem deputandos connominandi sat clare indicantia, concedatur, nec necesse, nec suadendum esse, nec absque contradictione & protestatione permissum fore, probationem neminem a me requirere puto. Ad qui ergo separata permissio, *eine Heimstellung, si rei natura id non exigisset?*

§. 23.

Propositio ipsa a directorio Austriaco sessione undecima die 14. May non cuilibet religionis parti, sed toto principum collegio facta, id magis adhuc confirmat; en eam: „Als auch bei vorigen Sessionen dafür gehalten, daß der Punkt den Unterhalt der C. G. Personen betreffend ante propositionem (cafaream) per deputatos wohl könne abgehandelt werden, so wolle man vernehmen: ob *dis Stände* (non ergo, an religionum partes, an catholici ex una & protestantes ex altera parte eligere vellent) zu dieser Sache Behuf erliche deputiren und benennen wolten. *Salzburg* votat: man könne es bei den ordinariis deputatis lassen, jedoch mit adjunction *Salzburg, Bamberg, Sachsen-Altenburg und Württemberg. Magdeburg*, weil bishero die Berathschlagungen und deputationes ordinariae gewesen, so mögten zur extraordinari deputation nachfolgende gezogen werden; *Oestreich, Salzburg, Deutschmei-*
 Interim quid quid sit, in substantia correspondent, denominationem libere religionis partibus relictam esse.

meister, Costanz, Hildesheim und Prälaten, dann Sachsen-Altenburg, Culmbach, Wolfenbüttel, Wirtemberg, Meklenburg und Wetterauische Grafen.**) En igitur, si unquam nominari poterit, perfecte seorsim factam denominationem deputandorum, qua iterum anteriorem liberam relictionem optime declarat; promiscue, uti ante J. P. sic & nunc votabatur, ut ex eo mens art. v. § 51. satis eluceat. Sessione jam subsequenti duodecima $\frac{20}{30}$ Maji deputabantur ex scamno ecclesiastico: Oestreich, Salzburg, Bamberg, Würzburg, Costnitz, Münster, Weingarten; ex seculari; Bayern, Sachsen-Altenburg, Braunschweig, Pommern, Wirtemberg, Hessen. & ex comitibus Fürstenberg. Hec igitur ex scamnis deputandorum denominatio, eam non a singulis religionum partibus, non seorsim, sed promiscue votando factam esse, per se jam probat, quodque votum Magdeburgense extra omne dubium ponit, præcipue cum hac denominatione facta disparitas personarum ex utraque religione appareret, quod sane, nisi promiscue votando, fieri non potuisset. Inde postea his, ut par esset utriusque religionis numerus additi: Culmbach, Meklenburg, Anhalt und Wetterauische Grafen.***) Horum denominatio secundum conclusum a Schauorth allegatum***) A. C. addictis relinquebatur: „Weil bei dieser deputation sich eine disparitas religionis befindet, so wurde denen der A. C. freigestellt, ob und welche sie aus ihren Mitteln dazu benennen wolten; „qua iterum libera electionis relictio, conjuncta cum anterioribus votis, modoque quo ceteri electi, qua hucusque de observantia pro catholicorum sententia militante dixi, firmiora adhuc reddit. Quid valeat interim de tali libera relictione, Freistellung per se spectata, § anteriori annotavi. Convenit cum hoc, quod sessione ordinaria 6ta die 29 Jul. 1653. actum. Cum nempe in tribus imperii collegiis, habita re- & correlatione conclusum sit, quid ad petitionem legati Poloniae & Angliae, de ferendo

*) De MEIERN I. c. SCHAURTH I. c. tom. I. pag. 445. HENNIGES Medit. ad J. P. spec. V. Manr. I. pag. 45.

**) De MEIERN act. comit. pag. 201. 203.

***) SCHAURTH I. c. tom. I. pag. 414.

eis a rom. imp. germ. contra hostes auxilio, respondendum, & quomodo gravaminibus contra Franciam medendum, directorium Austriacum hac sessione proponebat: an hæcce conclusa per directoria, an per deputatos caesareæ majestati tradenda sint? *conclusum*: , die Liberreichung könne wohl durch eine enge deputation, als nemlich von jeder Bank nur 3 verrichtet werden; alt votabant Sachsen-Altenburg, Culmbach und die Braunschweigischen, daß es dieserwegen bei der deputation ad re- & correferendum zu lassen; wollte man aber ja vor diesmal die deputation etwas enger einziehen, müste es nicht zur consequenz gezogen werden und pari numero von beiden Religionen seyn, wozu dann auch *ex parte catholicorum* ein Prälatischer und a parte evangelicorum ein geistlicher Abgesandte könnte genommen werden. *) En igitur votum protestantium in personam deputandorum catholicorum, quarum denominatio, si non promiscue, sed seorsim facienda fuisset, si jus religionum partium esset, eos non attineret, omnia arbitrio alterius partis, suos solummodo nominantis, necessario relinquendum.

§. 24.

Seorsim igitur denominandi deputandos permissiones, Heimstellungen, Freistellungen alium habere non posse sensum, quam quod, jure connominandi licet competente, hoc tamen casu denominatio unicuique religionis parti, relinquatur, acta conventus imperii anni 1654, primi & continuati post. J. P. confectionem, ubi ergo & sensus ejus, & quamam presenti conventu agitata actaque erant, recenti tenebatur memoria, demonstrant. Caesarea Majestas a statibus imperii desiderans, ut punctum tranquillitatis & securitatis publicæ ante conventus hujus finem, per ordinationem aliquam imperii (eine Reichsverfassung) terminarent, id deliberationi statuum per decretum de die 19. Mart. 1654. subjeci curavit. Directorium inde Austriacum die 10 Martii hujus anni proposuit: „Ratione futura securitatis wolten lthro Kaiserl. Majestat

*) De MEIERN act. comit. 1. Th. S. 343. 2. B. § 18. n. 3.

gern vernehmen, was Churfürsten und Stände vor Mittel an die Hand nehmen würden, votabat jam: *Bayern*: zur Verhütung künftiger Gefahr würde requirirt eine Reichsverfassung; dero Behuf wolte die Executionsordnung zu revidiren und per extraordinarios deputatos vorzunehmen. Weil nun eine solche Verfassung auf die Kreise ablaufe, wären ex singulis circulis deputati zu nehmen. Die Oestreichischen und Burgundischen Kreise mögten die ihrigen selbst benennen; aus dem Fränkischen Kreise schlage er vor: Bamberg, Culmbach, Coburg. Aus dem Bayrischen: Salzburg und Bayern. Aus dem Schwäbischen: Costnitz und Würrenberg. Aus dem Oberrheinischen: Worms und Helsenkassel. Aus dem Westphälischen: Münster, Osnabruk. Aus dem Niedersächsischen: Hildesheim, Bremen, Magdeburg, Braunschweig und Mecklenburg.

Magdeburg: zur besseren Versicherung seie eine Reichsverfassung vorzunehmen, worin er sich mit *Bayern* confirmire, nur das aus dem Oberrheinischen Kreise mögte Altenburg hinzugezogen werden.

Simmern: aus dem Bayrischen voto habe er vernommen, das aus dem Oberrheinischen Kreise Simmern vorbeigegangen, da derselbe doch darin das directorium führe; reservire ihm deswegen reservanda.

Laudern, Neuburg: wie Bayern und Magdeburg.

Bremen: weil inter deputatos die paritas religionis müste observirt werden, könne man im westphälischen Kreise Vechden mit dazuziehen.

Worms: Coburg qua Coburg gehöre nicht in den fränkischen Kreis, man könne davon Altenburg aus dem oberländischen Kreise nehmen.

Altenburg: er wolle sich ratione modi agendi & deputandorum mit *Bayern* und Magdeburg confirmiren, cum contradictione gegen Neuburg ratione des westphälischen Kreises.

Gotha: ratione deputandorum & numeri ad majora; paritas religionis müste dabei observirt, und aus dem oberländischen Kreise mehr als Altenburg genommen werden.

Pommern, Halberstadt, Minden, Meklenburg eodem modo votabant, addito semper: *paritas religionis* mülle dabei observirt werden.

Conclusum. Betreffend nun diejenige so hierzu (ad deliberationem de puncto communis securitatis & defensionis publicae) im Namen gesamer Stände zu deputiren, werde dem Churrhein- und auch dem Oestreichischen und Burgundischen Kreise heimgestellt; *) wer ihrenthalben zu dieser deputation verordnet werden mögte. Aus den anderen Kreisen wären die Ausschreibenden Fürsten und an dero Namen ihre anwesende Gesandtschaften zu verordnen, doch hierbei eine gleiche Anzahl von beiden Religionen zu observiren, und werden sich beide Theile aus einem und dem anderen Kreise zur Erhebung der Parität für weitere Stände beizuordnen seien, zu erklären wissen. „**) Aliam igitur vides deputationem extraordinariam placitam, modumque quo eligebantur & eligendi sint deputandi. Promiscue id factum esse, in oculos incurrit; ne verbo quidem cogitabatur de religionis parte, qua tali, de jure aliquo eligendi extraordinario, exclusivo, monito licet saepius adjecto, paritatem numeri personarum ex utraque religione observandam esse. Sic observantia antiqua ante J. P. usitata & per hanc deputationem confirmatur; ostendens simul protestantium intentionem hujus temporis nullatenus fuisse postulandi novum deputandi modum, nec igitur per J. P. obtinuisse. Omnes enim tam in personas catholicorum quam protestantium votarunt, eodem quo 1641 modo. Imo Gothanus expresse ratione deputandorum & numeri ad *majora* provocat, publico argumento, ita juris esse & esse debere. Exinde igitur conclusi allegati finis: *es werden sich beide Theile zur Erhaltung der Religionsparität zu erklären wissen* ex-

*) En liberam religionem, eine Heimstellung, quis inde deputandos ex hisce circulis a ceteris statibus eligi non potuisse defendit? nonne potius contrarium elucefcit, eligendos quidem ab omnibus esse, aut libere pro hoc casu hisce circulis committi?

**) De MEIERN act. comit. 1. Th. pag. 1023. usque 1032. 7. B. § 3. n. 2.

explicandus i. e. se declaraturas fore secundum modum super hac materia in publicis deliberationibus usitatum, quemque praesentem vidimus. Hoc innixus principio deliberatione super eo continuata *Altenburg* votat: „Errinnerte, daß die gestrigen Tages *per majora* benannte deputati, dem concluso einzeln inserirt werden.

Hildesheim wie *Altenburg*,

Wolfenbüttel, erinnert das nemliche wie *Altenburg*, *Hildesheim* und Gleichstimmende. „*) Per protestantes igitur ipsos hic agniti, deputatos per majora esse denominatos & denominandos; quod legitime factum esse nemo eorum dubitat, nemo contradicit, postulant inde hi optimo juro, ut legitime electi, etiam inserantur concluso.

§. 25.

Hanc observantiam per adducta satis jam jam firmatam, singulis fere annis magis magisque suffulci, ex sequentibus patebit. Anno 1663. mense Majo, deliberatione super extraordinaria deputatione habita, conclusum de ea per Austria-cum publicatum, non deputatos Catholicorum solum, sed etiam A. C. add. proferens: *Bremen, Pfalz - Lautern & Halberstadt*, firmo satis argumento, promiscue vorando eos electos esse. Nec ulla ex parte adversa contradictio prolata nec ulla adjecta reservatio. Grate erant utique hujus temporis hic denominata protestantibus personae, quas, jam mense Martio nominasse, an jure? si dicerent saltem optasse vel recommendasse, praetendunt; aut catholicos in eorum, quorum deputatione protestantibus placeret, electionem votasse, jus eligendi ipsum nec mutat, nec minuit, illud solummodo ostendens, eos amore publici, pacisque hujus temporis, vel dignissimis votum dedisse, vel gratissimis. Imò id jus, toto principum conventui, non singulis collegiis partibusque competere, protestantes ipsi contra comites defendunt. Comites enim *Wetteravici & Suevici* cum se ipso facto deputationi adjunxissent,

*) De MEIERN I, c. pag. 1034.

issent, protestantes de eo indignati, non singulis collegiis, sed *totò principum collegio* deputandos suo e corpore eligendi jus competere, asserunt; quod ex parte adversa verorum principiorum, observantiæque allata agnitionem prodit. *)

S. 26.

Alia deputatio imperii extraordinaria anno 1681, cum de pace cum Francia incunda Francofurti congressus institutus, occurrens, hæcce principia eo ipso, quod cuilibet religionis parti seorsim eligendi facultas committeretur, magis firmat, cum conclusum collegii principum eo rediret, ut facultas hæc *non nisi pro hoc casu* absque ulla de futuris præteritisque consequentia competeret. Rationes publicæ, ne rixis inanibus differeretur diu optata pax, ita ut fieret, satis suadebant, præsertim cum per clausulam reservationemque conclusio adjectam, quin publicam postponerent salutem, sibi satis prospicerent catholici. **) Ast & hic quoque cum ex parte catholicorum Austriaco & Bambergico nominato, postea Bojarum adjungi proponeretur, Palatino-veldensis & Palatino-Lauteranensis hunc votando adjuvabant, id quod legatus Magdeburgicus anno 1697 ac unicum actum noviore pro catholicis militantem agnoscit, licet Palatino-Lauteranensis vota illo-

*) SCHAURÖTH I. c. tom. I. pag. 419.

HENNIOS Medit. ad J. P. Mant. I. pag. 36.

**) LONDRE acta publica tom. II. lib. 12. pag. 299. Gleichwie man eine enge und in wenig Personen, besichende Deputation aus bewegenden Ursachen und Niemanden an seinem competirenden ordinairen Deputationsrechten und sonst in im geringsten nachtheilig vor diesmal am zuträglichsten erachtet, als seind erwählt worden. SCHAURÖTH I. c. tom. I. pag. 393. Salzburg demnach man sich dahin verghlichen, dals für diesmal und ohne Consequenz ein jeder Theil die Seine a part zu Deputiren hätte; als wäre Catholischer Seits per majora deputirt worden Oestreich und Bamberg. — Was die Reservation beträfe, würden die Portocolle zeigen, wie es vor diesem in dergleichen Fällen gehalten worden. HENNIOS I. c. pag. 47.

illorum tantummodo de numero intelligenda esse, contendere velit.

§. 27.

Simili ratione nititur denominatio deputationis extraordinariae ad pacem Ríswicensis missae. Cum enim A. C. ad dicti status de deputandis ex sua parte ad hunc congressum absque omni catholicorum concursu jam inter se convenerant, personasque nominarant, Austriacus contra jus modumque id fieri strenue defendebat. Illi inde id *ad negotium solummodo faciendum* factum esse declarantes, & ipsi jus contrarium eis haud competere agnoscunt, cum alias inutilius, periculosius, quae hac excusatione cogitari nil posset. Austriacus, hac declaratione, *ad faciendum negotium* ita actum esse, contentum se dixit, expresse tamen protocollo inferendum esse, hunc actum, cum ex parte protestantium res integra amplius non sit, in ullam trahi non debere consequentiam. *) Magdeburgicus quidem A. C. addictos non nisi more modoque consueto egisse, conclusaque profuturum, in quibus catholici id jus protestantibus competere, agnoverint, asserit; at qua jam dixi, quid de hac loquela sentiendum, satis ostendunt; talia, de quibus hic sermo, conclusa collegii principum invenire huicunque non potui, nec invenienda erunt, cum annis subsequen- tibus, ubi summe tamen de hac materia certatum, hujus farinae ne unicum prolatum sit. Illa igitur intelliget, ubi libere, ut mediretur malis, unicuique religionis parti denominationem seorsim relictam esse, jam notum est; ubi foret utique juris paradoxon, ex actibus aut toties quoties contradic- tis, aut gratuito concessis, cum adjecta expressa protestatione de non praedjudicando ratione futuri, jus contrarium inferre, aut potius proprio sibi Marte arrogare velle. Recte igitur Au-

E 3

stria-

*) Oestreich: Aus der Rücksicht, daß es, (die einseitige Benennung) zur Facilitirung des Werks geschehen, liesse er es dabei bewenden; jedoch seie expresse ad protocollum zu bedingen, daß, nachdem ex parte protestantium nicht mehr res integra seie, selbiges in keine Consequens gezogen werden solle. *SCHRANKEN* I. c. tom. I. pag. 396. & 426.

friacus unice ad protocolla absque allegatorum refutatio-
ne se refert.

§. 28.

Anno 1704. occasione deputationis extraordinarie ad vi-
sitandam cameram, late strenueque de hac thesi ex utraque
parte certatum, ita ut vota hic data pro optimis super hac
materia commentationibus habenda sint, quin tamen speratum
habuerint effectum. Rationibus enim cedere eisque vinci,
animorum motus, nimium jam auctus, amplius non sinebat,
nec unquam, uti postea apparebit, partis adversæ gustui, po-
testatem se, sicque optimas decidendi rationes pro sua thesi
tuenda habere non ignare, accommodatam fuisse videtur.
Certamine igitur pluribus diebus de jure deputandi inutiliter
gesto, res tandem ope electorum eo rediit, ut consensu utri-
usque partis ad maturandum negotium unicuique religionis
parti suorum relinqueretur electio, reservatis ex propositione
catholicorum reservandis. *) Eriam si ergo prima fronte non
nisi generalis videatur hæc reservatio, specialitatem suam per
vota antea data, quid sub competentius intellexerint, decla-
ratam satis obtinet; licet etiam ei tanquam generali, ratione
thesi controversæ, sicque pro substrata sumenda materia, vi-
gor denegandus haud sit, ut inanis erit, quam faciunt aliqui,
loquela, hanc reservationem tanquam generalem imo genera-
lissimam plane superfluum esse. Non ita, potius & hic ac-
tus ob liberam denominationis seorsim faciendæ religionem,
Heimstellung, & subsecutam electionem seorsim factam, prio-
rem observantiam, de quibus intelligenda competentia, non-
dum esse mutatam, demonstrat, ut de eo gloriari pars adver-
sa rationem sufficientem profecto non habeat. Eodem enim
tempore in collegio electorali, absque omni adversariorum re-
servatione, secundum allegatam a catholicis observantiam, &

*) HENNIGES Med. ad J. P. Spec. V. Mant. I. pag. 72. SCHAUROTH
I. c. tom. I. pag. 398. usque 433. Endlich wurde einer jeden
Religionsparthei die Benennung ihrer Deputirten zu der Sa-
che mehrerer Maturation, jedoch das jedem Theile
seine competentia reservirt würden, anheimgestellt.

& conformitatem actus de anno 1666, ubi etiam deputati ad visitandam cameram promiscue votando electi erant, modus in deputando servatus est. Saxonicus enim Brandenburgicusque non minus ad electionem Moguntini & Palatini, quam catholici in electionem Saxonici & Brandenburgici votando concurrebant, ita ut ne dubium remaneat, observantiam in collegio quoque electorali pro thesi catholicorum stare, sociisque agnitam esse veritatem, uti in aliis rebus, nisi precipuam praefixerit P. W. normam, sic & in deputationibus extraordinariis observato libero omnium statuum suffragio procedendum esse, quin religionum diversitas, cujus corda hic non tangitur, duas in imperio partes secundum consuetudinem re jure possit.

§. 29.

Catholici anno 1709, in deputatione ad tractatus pacis de numero personarum earumque electione in medium simul prolato, in electionem Magdeburgici votarant, de quo id ad maximum tanquam recommendationem valere debere declarabat Halberstadiensis; aut directorium nihilominus ex antiqua observantia, cum libera seorsim deputandi relictio pro hoc casu facta nondum esset, conclusum secundum majora tam ratione numeri quam personarum proferebat. Contra quod Magdeburgicus cum protestando A. C. addictis reservanda reservaret, Salisburgensis respondit: ex parte directorii aliter notum non esse, quam conclusum ex observantia, ut & fieret in collegio electorali, secundum majora faciendum esse, *) ut inde catholici contra reservationem aliaque in medium prolata sibi reservarent competentia. Sic & hic meris reservationibus cum relatione ad antea acta, res peracta est, ita tamen, ut semper pro catholicis militet, nec adhuc unicum a parte adversa exemplum indubitatum pro stabilienda sua thesi afferri possit.

§. 30.

*) SCHAUROTH I. c. tom. I. pag. 433. seq. Alte Europäische Staatskanzlei Part. 14. pag. 860.

Acrius adhuc omnique ex utraque parte fervore certatum anno 1710, ob deputationem ad tractatus pacis, ubi rationes omnes, gravissima saltem repetita, admixtis solummodo iis ac novis, in potestate se tueri & posse & velle latentibus, ex parte primo A. C. add. adductis, ita ut in molem fere accrescerent deliberationes, *) quin, hisce cum ageretur argumentis faustus rei exitus sperari potuisset. A. C. addicti conclusum de hac deputatione sequens proponebant: „Hat man Catholischen und A. C. V. Theils sich miteinander dahin verglichen, dass solche aus 8. Ständen von beiden Religionen pari numero bestehen und aus dem fürstlichen Collegio hierzu 4. deputirte benannt werden mögten, wozu jeder Theil die seinigen folgender Gestalt angetragen. „ **) En igitur projectum, ubi *verbis* id stabiliri intenditur, quod rationibus firmari nequibat. Notum enim est, aliquoties, ut citius mediretur malis, ex libero statuum consensu, cuilibet suos nominare parti relictum esse, die Benennung würde heimgestellt, freigestellt, dahin verglichen &c; in hoc vero conclusi projecto verbum: *vergleichen* eo sensu, non acti unquam de electione personarum, sed solummodo ratione numeri factum sit, sumitur, & veritas thesios partis adversa, non promiscue sed seorsim faciendam esse electionem, sermonem hic de religione tantummodo esse, quatenus partes constituat, de corpore igitur ad corpus tractandum, indeque non per majora, sed amicabili statuendum esse compositione, supponitur; qui vocis *vergleichen* sensus in deliberationibus hisce allegatis pro basi semper strui, cuilibet legenti facile patebit, ut catholicis igitur non nisi concursus ad quaestionem an & quomodo? nullatenus vero ad electionem personarum protendantur ipsam maneret. At non fugit, quid intenderetur catholicis. *Salisburgensis* inde respondit: „Was die A. C. V. vorgebracht hätten, seie der Observanz, stilo comitiali und Westph.

*) SCHAUROTH I. c. tom. I. pag. 435. usque 454. Alte Europ.
Staatsk. part. 23. pag. 421. usque 464.

**) Alte Europ. Staatsk. I. c. pag. 425.

Westph. Frieden zuwider; hierauf und auf die öfters ad
 protocollum gegebene Reservationen wolle man sich bezogen
 haben; es seio also *Catholischen* und *A. C. V. Theils* auszulassen
 und auch das: wozu ein jeder Theil die seinigen folgender Gestalt an-
 gegeben, *). Id ultimum deleri recusabant A. C. add., alia
 se tuendi media habere & impendere fore asserentes, quin ra-
 men catholici hisce rationibus, strenue observantia, styloque
 comitali inhaerentes, cederent. Aliud inde a protestantibus
 proponebatur projectum: „nachdem ein jeder Theil dem an-
 deren die seinigen zu benennen anheimgestellt, mit einan-
 der dahin verglichen, **). Ast postulabant catholici, ne
 verbis observantia suaque debilitaretur thesis, poni debere:
 nachdem ein jeder Theil sich seine Befugnis ratione modi de-
 putandi ausdrücklich vorbehalten, miteinander dahin vergli-
 chen, ***). Id quoque recusant protestantes; catholici inde,
 ne plane mentio, quomodo electio facta sit, in concluso fie-
 ret, proponebant, cum id ad protocolla potius, ubi ex con-
 tractionibus, reservationibus utrumque factis, id satis videri
 posset, pertineret. Insistebant nihilominus protestantes nunc
 concluso 7ma jam Julii a catholicis prolato: „als auch fer-
 ners wegen der Anzahl, wie viel und welche Stände zu der
 Reichsdeputation ad futuros pacis tractatus gezogen werden
 mögten, delibert worden, hat man sich miteinander dahin
 verglichen und darauf geschlossen, das . . . aus dem fürstli-
 chen Collegio deputirt werden mögten . . . Ad avertendam
 tandem longiorem hujus deputationis protractionem, catho-
 lici ita conclusum formari posse annuentes, declarabant: cum
 ex parte adversa speciale refugium in voce *vergleichen* petere-
 tur, ne id imposterum in prajudicium asserri posset, se spe-
 rare, hocce *vergleichen*, non alio contrario sensu unquam su-
 mi, quam qui in protocollis, datis heic declarationibus, re-
 servationibusque lateret. Eo sensu, respondent protestantes
 id

*) Alte Europ. Staatsk. I. c. pag. 426.

**) Alte Europ. Staatsk. I. c. p. 440.

***) Alte Europ. Staatsk. part. 23. pag. 449.

Id sumendum esse, quo sumeretur in recessibus imperii, obli-
liti utique, verba tantummodo sumenda esse pro substrata ma-
teria, ex actibus, quibus ortum debent, declaranda.

§. 31. Jam & declarari poterit conclusum protestantium *) quod
hujus temporis principis potestatis, optimis utique rationi-
bus decidendi, innixi, pro tuendo suo jure praetense in confe-
rentia cordiali (einer vertraulichen Conferenz; ita ajunt) fe-
cere, quodque uti ex deductis, ultimis imo actibus patet,
tot continet supposita falsa, quot praemissas, unice eo ten-
dens, ut catholici non solum ratione personarum deputanda-
rum, sed etiam, quod antea plane non negarant, ratione nu-
meri a deliberationibus votisque excluderentur, sicque osten-
derent, se dispositionibus P. W., observantia, ceterisque ar-
gumentis vinci, passuros non fore. Modus igitur qui illegali-
tatem in fronte habet, cuiusque unilateralitas jura nec con-
servare, dare multo minus jure potest, indicans solummodo,
quomodo certare ex parte adversa melius visum sit. Quid si
catholici iisdem usi fuissent argumentis, quo rediisset res? aut
recte, cum hoc conclusum unilaterale ne minimum legalis
praesudicium afferre poterat vel potest, silentio praetereundum
esse censuere. Sic & postea anno 1741 & 1764 legati electo-
rales A. C. add. hoc deserentes conclusum, per vota promiscua
de Schemate visitationis se declararunt, primoque cum
reliquis provisorie ordinarunt, ut in classem primam Brement-
sis, loco Palatino-Lauteranensis, Nirnbergaeque loco Argenti-
nae intraret; ultimoque anno per vota promiscue definitum,
ut Brunswicensis loco Palatini in latere protestantium, elec-
tor Bohemiae vero, Palatinusque in latere catholicorum po-
nendus sit. Igitur per facta sua propria huic conclusio om-
nis ademptus valor, firmataque thesis, promiscue votando de-
pu-

*) Alte Europ. Staatsk. p. 23, pag. 471.

SEHANKROTH I, c. tom. I, p. 453.

MOSEK II, von denen Reichstagen tom. 2, pag. 615.

putandos eligendos esse, ut hoc conclusi neglectu, absque cetera ejus illegalitate, illud ne infirmissimo quidem argumento allegari posse, hi actus unicuique a partium studio alieno satis demonstrant,

§. 32.

Ad actum jam novissimum, quo de jure coeligendi deputandos utriusque religionis quaestio mota, propero, quae utique secundum allegatum protestantium conclusum modo ordinario, argumentis, rationibusque decidenda, non videbatur, sicque deliberationes difficilem habituras fore exitum, timendum erat. At cum nimis aperte vigor ei nullus concedendus, electoralesque illud plane jam neglexerint, opinione tranquillius res agitata est. Die enim sexto Maji anno 1774, quo quaestio haec ultimo contestata, conditum fuit suffragium imperii, in quo caesarea rogabatur Majestas, ut eo rem dirigere placeret, ut elector Moguntinus status in secunda Schematis visitationis de 1654 Classe contentos convocaret, cum adjunctione Brunswicensis & redintegratione ceterorum duorum locorum ex classibus sequentibus, & quidem quoad Brunswicensem & Bohoemiensem secundum electionem anno 1741 & 1764 factam. *) Agnoscebatur igitur hic quod hisce in annis in deputationum materia actum erat; cumque spha anteriori jam adduxerim, electorales eo tempore a concluso protestantium recedentes, de locis, quos haberent Brandenburgicus, Bohoemiensis & Palatinus promiscue votando determinasse, repetita haec thesicos catholicorum confirmatio est, cui sequens perfecte conformis.

§. 33.

Variis mutationibus ab anno 1654 ad haec usque tempora inter status imperii ortis, schema visitationis camera hujus

*) Gesammelte Originalbriefe, in welchen die mehresten Handlungen der am 2ten May 1767 angefangenen extraordinären Kammergerichts-Visitations und Revisionsdeputation beleuchtet werden, 1778. 3 Th. pag. 47.

jus anni nunc temporis omnimodo subsistere non posse, facile apparebat. Moguntinus inde jam anno 1768. novum super schemate visitationis camerae de 1654. quatuor praecipue ultimis classibus, projectum fecerat, cujus, cum placeret, quin omnimode tamen statim acceptaretur, dictatura petebatur. Trevirensis jam & Bohemienfis hac super mutatione vota sua, etiam ratione protestantium ad protocolla dederant, veris innixi principiis, hanc rem tanquam totius imperii, cum ad communem pertineret deliberationem, perfecte esse comitiales, sicque etiam comitaliter tractandam. Die jam octavo mensis Maji 1774 legati A. C. add. concessum extraordinarium instituere, deliberaturi, quomodo super rectificatione classium ratione visitationis camerae agendum eis foret. Saxonicus inde proposuit: „Es wolle erinnerlich seyn, welcher Gestalten von Kurmainz bereits 1768 ein Classificationsproject allhier communiciret, und von Kurtrier darauf eodem anno auch wirklich gestimmt, nicht weniger ehelängft von Kurböhmen auf gleiche Art ad protocollum geäußert worden seie. Es seie daher zu überlegen, ob vorgedachter Maassen schon von einem Theil Catholischer Höfe auf die deputandos lateris evangelici beschehene Abstimmung mit Stillschweigen zu übergehen, oder nicht vielmehr sich desfalls einzig und allein inter evangelicos selbst zu vereinigen sein dürfte.“ *) Respondit Brandenburgicus: „quoad propositionem directorialem seie er der Meinung, daß Kurfachsen als vorstimmender im Collegio electorali, das von ihm (Kurbrandenburgischen Gesandten) projectirte votum der evangelischen fürstlichen Gesandten ad protocollum verlese und anzeigen solle: daß man die Rectification der Visitationsclassen nach den Kurmainzischen und Reichsstädtischen Vorschlägen acceptiren, und *nur allein etwas weniger so jedoch den votis catholicorum nicht widerspreche* abgeändert hätte, wo im übrigen dage-

*) Originalbriefe 3 Th. 79ter Brief pag. 52. quae hujus essentialia continent, licet non ex eis, sed fonte ipso per benignissime mihi a viro, laudibus meis longe superiori, communicata hauserim.

dagegen, was circa modum nominationis corp. evangelicorum præjudicialiter geschehen seyn könne, sich competentia reservirt würden. „ Aft hæc reservatio adjecta protestationem facta contrariam in fronte gerit. Minimi enim quid immutasse ajunt, quod tamen votis catholicorum non contrariaretur. Quid aliud hoc, quam fateri, catholicis quidem justæ electionis competere, eosque ipsos hac mutatione ad illorum concurrere electionem? ast se sperare, catholicos mutationi non contradicturos, non quod jure carerent, sed quod eos minima curaturos fore, verisimile non sit? quid igitur sub reservatis competentis intelligendum erit?

Cui Brandenburgici proposito Brunswicensis indistinctè accessit, ceteri verò A. C. add. principum legati, ea solummodo conditione consensere, ut rectificatio classificationis a Brandenburgico projectata, non instar voti protestantium communis fieret, sed ut cuilibet legato, tam electorum, quam principum, suum de rectificatione hac, singulatim votando, arbitrium adducere, liberum maneret, ita ut palam fieret, quatenus summi sui principales cum proposito electoris Saxonici & respective Brandenburgici concordarent. En igitur aliam conclusi anni 1710, sæpius tam summe elati, derelictionem, agnitionemque unicuique statum liberum in hac materia suffragium competere. Hæc votatio secundum horum legatorum intentionem in collegiis imperii ipsis fieret, non inuili argumento, hæc materiam, non tanquam rem corporis, tanquam rem religionis qua partis, sed tanquam communem, ab omnibus libere deliberandam, consideratam esse; id quod per illud, quod ultimatum dicant, firmatur: „ weil es die Meinung corporis evangelici nicht seie, mit anzugehen, wodurch zwischen dem Catholischen und Evangelischen Reichstheile eine Collision veranlaßt werden könnte. „

Sic quoque in collegiis imperii ipsis hæc classificatio nis rectificatio per Saxonicum & resp. Magdeburgicum proposita, ita tamen, ut quilibet A. C. add. legatus ei *singulatim*

vorando, subsequensque catholici voti sui accederent. Tranquille hæc votatio secundum naturam negotii, Pacem Westph. liberum statum suffragium & observantiam a catholicis strenue semper defensam peracta est, & ne infelici fors impostorum studio, inamaturive fervore antiqua oriretur controversia; ne subterfugis unquam in dubium vocari possit, electionem secundum catholicorum thesin factam esse, utque omnis meliori celeriorique deliberationum exitu soperetur his, directorium collegii principum, sequentem protocollo declarationem inseri curavit: „Bei der gegenwärtigen Berichtigung der Deputationsclassen zu den Kammergerichtsvisitationen und Revisionen, seie in den abgewesenen Berathschlagungen sich auf die nemliche Art benommen worden, welche über den nemlichen Gegenstand anno 1654. 1666 und 1766 wäre beobachtet worden. Es redeten weiters die Protocollen dieses hohen Fürstenraths, daß bei solchen in dem Jahr 1745 ein eigner Schluß dahin seie abgefasset worden, daß, nachdem ein *deputatus imperii*, als *des gesammten Reichsbevollmächtigter*, auch von dem ganzen Reiche beliebt seyn müsse, den *sämtlichen Ständen ihr liberum suffragium und jus colectionis* nicht abgeschnitten werden könne, und daß von mehreren hohen Ständen unterm 4ten und 28ten Jul. 1766 ausdrücklich erklärt worden, daß die Classen *communi omnium statu consensu & placito* zu ergänzen wären. Man habe von directorii wegen nicht umhin mögen, ein solches ad protocollum zu bemerken, und wolle dannach allenthalben competentia reservirt haben.*) Hæc declaratio, licet non tam fusa, quoad essentiam tamen & in collegio electorali data est,

S. 35.

Contra hanc in publico confessu omnium, quos attinebat, statum ad protocollum datam declarationem, claram factis, ut absque violentia verbis facienda, quilibet sensum ejus capere possit & debeat, nil contramonitum, nulla ex parte A. C. add, contradictio, nulla reservatio facta, tandem ergo

*) Originalbriefe I. c. 21

postponendo conclusum unilaterale, agnoscens veritatem theses catholicorum, electionem deputandorum extraordinariorum, tanquam objectum perfecte comitale, religionem nullatenus concernens, tanquam rem totius imperii, non corporis seu religionis qua partis, libero omnium ordinum statutum consensu, libero suffragio in P. W. definito & confirmato, uti olim, uti immediate post dictam pacem, ita quoque hodie adhuc, promiscue igitur, non seorsim votando, faciendam esse. In eo saltem sine dubio causa latet, cur 3tia Junii habita super hac materia re & correlatione conclusum commune non minus tranquille conditum sit, quin ullam subsecutum monitum, ut hoc igitur tanquam publica praecedentis confirmatio considerari debeat.

Sic ergo actus hic novissimus vel solus, si absque praeviato animo e recto consideretur latere, omne si quod remansit in hac materia dubii, tulit, ut jam catholici ex stabilita thesi ex sua, & agnitione ex altera parte, etiam ad hujus anni observantiam optimo semper jure recurrere possint. Projectum enim classificationis statuum ad visitatam cameram a directorio Moguntino anno 1768 conditum & ad dictaturam, quod placebat promotum erat, cui facile standum fuisset. Ast cum nondum omnimodam obtinuerat approbationem, protestantes, licet ipsi in conferentia de hac materia habita, nullatenus per votum commune, uti alias in rebus religionem, aut eos qua partem concernentibus, fieri intenditur, agendum esse agnoscerent, *) ut tamen aliquid saltem ad subvertendum jus colectionis catholicorum fecisse viderentur, exiguas quas mutationes, *etwas weniger so jedoch den Petis catholicorum nicht widersprüche abgeändert*, in schemate ipso fecerunt, statum nempe aliquos suae religionis ex una classe in alteram collocando, ita tamen, ut secunda & tertia classis mutationem non subierit, mutato solummodo paululum statuum ordine, & omittendo Henneberg, in ejus locum Anhaltinum,

*) Originalbriefe I, c.

bis in projecto de anno 1768 inventum, substituentes, ut eos in eligendis suis deputatis saltem quoad hos abique catholicorum concursu, unilateraliter egisse videri posset. Ast directorium statim contramonuit, id observantia, eorumque factis propriis repugnare, quia & ipsi in electionem deputandorum catholicorum in prolata hac mutatione consenserant, nec catholicis præjudicio esse posse; accessit interim huic mutationi, alias non maximi momenti, ut nihilominus per vota promiscua utriusque religionis statuum facta sit. Ipsa igitur hæc mutatio occasio proxima fuit ad magis magisque firmam catholicorum sententiam, ut necessario falsa sit conclusio: protestantes hic antea de suis inter se convenisse deputandis, ergo & eos unilateraliter seorsimque elegisse, facile faciendam, si quis, tacendo de hisce circumstantiis allegatis, ad id tantummodo respiciet, eos ipsos, quos optarint protestantes in schematibus quoque rectificatis inveniri. Nec minus falsa est declaratio, si consensus iste a parte catholicorum in deputatos protestantium & vicissim, ita interpretetur, ut contineat solummodo declarationem, ex utraque parte non amplius ignorari deputandos extraordinarios, in collegiis quidem nominatos, non autem electos, jamque ceteris collegiis re- & correferendo notificari posse; contrariatur enim monitis catholicorum, etiam si de observantia anteriori argumentis actibusque sat firmata taceam, notioni consensus, a natura notificationis longissime diverſi, actui nominationis in ipsis collegiis factæ, ubi quos optarant & preparatorie elegerant protestantes, electos esse, jus catholicorum minuere nequit, & tandem declarationi, omne, quomodo peracta res sit, auferens dubium, in omnium legatorum præsentia, tam in collegio principum, quam electorum ope directorii protocollo inserta.

S. 37.

Adparet igitur catholicos in novissima hujus sui juris possessione esse constitutos, in eoque consensu partis adversæ tam expresso, quam tacito firmatos, ita ut theſin protestantium vulnus lethale accepisse, a quo non facile incedendam planam sit. Agnovere id quoque ast fero, protestantes &

medicinam saltem, licet uti apparebit non legalem ope illo-
 rum, quorum vota hujus temporis inter A. C. add. plus vo-
 -ta valebant, afferre intenderunt. Inde pluribus a die 3^{ia}
 Junii praterlapsis diebus die vigesima Junii secunda, & con-
 -dito jam imperii suffragio, conclusum commune, iisdem cum
 -illo de 1710 innixum principiis, ejusdemque farina & ad eun-
 -dem finem, in conferentia inter se cordiali, unilateraliter er-
 -go, sequens fecere: „Es seie von den Reichsständen A. C.
 -schon aller ehevorigen Zeiten bei entstandenen Reichs und
 -Collegial-Deputationsfällen der sorgsame Bedacht dahin ge-
 -nommen worden, damit die hierunter obwaltende jura sta-
 -tuum & collegiorum beiderlei Religionstheile denen Verord-
 -nungen des W. Fr. und dem Herkommen gemäß durchge-
 -hends unverlezt, und um so mehr noch voll aufrecht erhalten
 -würden, als in hoc jure deputandi ex suo corpore vel collegio
 -sich von dem andern Religionstheile eingreifen oder durch
 -dessen majora darunter sich Ziel und Maas setzen zu lassen
 -von den nachtheiligsten Folgen sein müsse; daher dann auch
 -durch mehrfältige feierliche conclusa corp. evang. fest darauf
 -bestanden, und die nemliche privative Gerechtsame zum öftern
 -sogar in contradictorio standhaft behauptet und ausgeübt wor-
 -den; also habe man nicht weniger von Seiten corporis evange-
 -licorum bei neulicher Gelegenheit der in comitiis gehandelten
 -Berichtigung derer zeithero noch rückständig gewesenen 4 letz-
 -ten des Kaiserl. und Reichskammergerichts Visitations Deputa-
 -tions-Classen in gleicher Art sich benommen, und so viel die
 -bei dem bekannten Schematē deputationum des Jahrs 1654 in-
 -zwischen ergebene Veränderung, oder sonst darüber vorgefun-
 -dene Anstände betrafen, des anliegenden Schematis diesseitiger
 -höchster und hoher deputandorum in conferentia vom 28ten
 -May lezthin einmüthig sich verglichen, zugleich aber hiebei noch
 -beliebt, über den solchmaligen Vorgang ein eigenes conclusum
 -corporis, (wie anmit geschiehet) zu künftiger Nachricht und
 -Gebrauch zu errichten.“

S. 38.

*) Originalbriefe 3 Th. 81. Brief pag. 87. MOSER I, c. pag. 606.

G

De hoc concluso omni jure idem dici posse, quod de illo
 anni 1710 dixi, non dubitandum; multa porro historia, ob-
 servantiaque contraria continere supposita, sunt quæ in ocu-
 los incurrunt. Ast ne minimi imposterum præjudicii afferre
 possit, ut palam fieret ejus illegalitas, utque veritas facti
 magis elucescat, ex parte catholicorum registratura condita
 est, omnia quæ hujus loci dicenda mihi forent, optime conti-
 nens, ut ad eam me unice referre possim; en eam: „Nach-
 dem ein von den Gesandten A. C. nach bereits durch das
 Reichsgutachten vom 3ten Junii a. c. (1774.) berichtigten visita-
 tions schemate verfaßter Aufsatz, in welchem der Hergang,
 wie sie solch en ansehen wollen bemerkt ist, bekannt worden,
 und darinn als richtig vor ausgesetzt wird, daß die Benennung
 der deputatorum, welche bisweilen nach vorgängiger Ein-
 verständnis und aus freiem Willen jedem Religionstheile über-
 lassen worden, nicht mehr per vota promiscua, sondern
 von jeder Religionsseite besonders geschehen müsse, sol-
 ches auch zum Östern und sogar in contradictorio von ih-
 nen standhaft behauptet, und bei der jetzigen Berichtigung
 des gedachten Schematis eben also beobachtet worden
 seie; so hat man sich auch Catholischer Seits vermüßiget
 gesehen, kürzlich zu bemerken, wie irrig gedachte Supposita
 seien, da, um nur der neuesten Gefälle zu gedenken, anno
 1734 im Kurfürstlichen Collegio die Benennung der De-
 putation per vota promiscua ohne einige Widerrede ge-
 schehen, und Kurfachsen und Kurbrandenburg vor ando aus-
 drücklich darauf angetragen, daß Kurmainz und Kurpfalz zu
 deputatis zu ernennen seien; wohingegen auch die Catho-
 lische electorales jene zwei Protestantischen Kurfürstliche
 deputatos mit benennt haben. Im Fürstenrathe aber ha-
 ben Salzburg und sämtliche Catholici der gemachten Ein-
 wendungen ungeachtet, standhaft behauptet, daß die de-
 putati ohne Unterschied der Religion von den Ständen
 durch die mehreren Stimmen zu bestellen seien, wobei es
 damals auch geblieben und auf den Vorschlag des Kurfürst-
 lichen

lichen Collegii dem Fürstenraths concluso nur eine clausu-
 la salvatoria, daß solches Niemanden an seinen Ansprüchen
 nachtheilig seyn solle, beigel ügt worden. Ob nun gleich
 die Stände A. C. 1710 einen Schluss wegen Benennung der
 Reichsdeputation machen wollen, so haben sie doch dem
 Catholischen Religionstheile durch eine solche einseitige dem
 juri tertii nicht präjudicirende Unternehmung die in con-
 tradictorio behauptete Befugnisse nicht schmälern können;
 auch ist man auf diesem angeblichen concluso in der Folge
 selbst nicht mehr bestanden, da von den Kurfürstlichen Ge-
 sandtschaften bei dem Wahlcollegio 1741 wegen der ersten
 Visitationsclasse per vota promiscua einige provisorische
 Einrichtung gemacht und anstatt Pfalzlautern, Bremen,
 anstatt Strasburg aber Nürnberg in die erste Classe versetzt
 worden; und auch im Jahre 1764 haben sowohl die Catho-
 lischen als Protestantischen Wahlbotschafter mit durch-
 gängiger Einverständnis ihre Stimmen dahin abgelegt, daß
 die ehemals von Kurpfalz in dem Visitationschemate auf
 A. C. Seite inne gehabte Stellen, Kurbraunschweig anzu-
 weisen seien, und Kurböhmen nebst Kurpfalz ihren Platz
 künftig auf Catholischer Seite zu nehmen hätten.

Eben so wenig haben die Stände A. C. bei gegenwärtiger
 Berichtigung des mehrgedachten Schematis die deputatos ih-
 rer Religion einseitig benannt; denn nicht nur ist von Kur-
 mainz auf Ersuchen beider höheren collegiorum das ge-
 samte Project zur Ergänzung der übrigen Classen im Jahr
 1768 im Deputations-Zimmer verlesen, und ad dictaturam
 privatam befördert, sondern auch von den Ständen beider
 Religionen im Weesentlichen gutbefunden, und nachhero
 nur, als es zur wirklichen Berathschlagung gekommen,
 in einzelnen votis die Versetzung ein und anderer Stände vör-
 geschlagen worden, welcher als einer gleichgültigen Sache
 Catholici beigetreten, und eben dadurch so wie vorher zur Er-
 gänzung beider Religionsseiten, also auch nun zu dieser Verse-
 tzung einiger Stände A. C. mitgewirkt haben. Ueberdies haben
 auch noch die directoria beider höheren collegiorum, um aller
 besorg-

„ beforglichen Mifdeutung vorzukommen den 30ten Mai und
 „ resp. 3ten Junii zum Protocoll erklärt, wie catholici diefe
 „ Handlung angefehen, indem fie, ohne in etwas, was von der
 „ herkömmlichen gemeinfamen Benennung abzuweichen fcheinen
 „ könnte, einzugehen, fämmtlichen Ständen ihr liberum fuffragi-
 „ um und jus colectionis ausdrücklich vorbehalten, und fich also da-
 „ durch gegen alle andere Ausdeutung verwahrt haben, wel-
 „ ches alles zur künftigen ad acta der Catholifchen Gefand-
 „ fchaften zu nehmenden Nachricht in gegenwärtige Regi-
 „ ftratur gebracht worden. „ *)

§. 39.

Cum ergo thefin meam ex natura rei, ex legibus impe-
 rii & observantia probari, satis ostenderit, plura adhuc af-
 ferre argumenta, facile superfedere possem. Aft cum praeter
 hocce probationum juris publici fontes, analogia quoque jure
 ad eos pertineat, specialisque lux per eam in cetera diffun-
 datur argumenta, ut nil reliquerim, quantum ea pro veritate
 thefeos catholicorum in hac materia militet, paucis ostendam.

§. 40.

Praeter casus eorumque rationes in legibus expresse de-
 terminatos, plures semper adhuc alii dantur, cum omnes
 quoad unamquamque relationem recensere ac determinare
 vires humanas superet, qui quatenus secundum circumstantias
 eodem modo cum legibus vel observantia correfpondeant atque
 convenient, & quatenus eorum ratio fundamentalis eadem
 fit, his casibus, earumque rationibus similes sunt. Ob hancce
 simili-

*) Debeo hanc registraturam, nunquam adhuc, quantum noro
 prelo commissam, licet allegatam a Mosero in den Zufätzen zu
 seinem neuesten Staatsrechte I. B. pag. 579. & in den Staatsbe-
 gebenheiten (1776) pag. 631, debeo eam viro & de jure publi-
 co & imperio ipso nunc meritissimo, qui non nisi ex fontibus
 purissimis semper hausit, cuique gratis hic reddo publicas, li-
 cet nomen ejus, cum bene velle & assidue pro publica laborare
 salute, magis quam praedicari amet, ex reverentia tacere debe-
 am.

similitudinem rationabilis superioris vel pacifcentium voluntas, si absurditatem evitare velit, his casibus, licet non expresse nominatis, eam determinationem, eam decisionem denegare nequit, quam dare, attribuire casibus expresse nominatis placuit. Hæc igitur heic intrans necessitas moralis causa est, cur casus tales innominatos cum expresse nominatis atque decisis, uno eodemque modo legaliter determinatos, legaliter decisos jure habere possimus, legemque non minus ad illos, quam hosce applicare debeamus. Hæc legis extensio, in comparatione cum alia re simili, legibus aut observantia definita, fundata, Analogia nomine venit, cui igitur hujus intuitu perfecte obligandi probandive vigor in disquisitione thesæos meæ denegari nequit. Nil inde mihi ad applicanda hæc brevissime enarrata principia super est, quam ut talem similitudinem deputationes inter ordinarias extraordinariasque intercedere ostendam, ut tum ex hac comparatione concludere liceat, in deputationibus quoque extraordinariis thesin catholicorum obtinere debere, cum ea in ordinariis evidèntia non carere sim ostensurus,

§. 41.

Olim incognitas fuisse imperii deputationes & sero inveniri, sicque omnia imperii negotia omnium ordinum statuum suffragio in publico confesso esse deliberata atque decisa, supra jam (§. 2.) annotavi. Cum vero multitudinem deliberantium aut felici aut celeri negotiorum exitu, sæpius tamen summe necessario, nocuisse & nocere posse & debere compertum fuerit, iis potissimum temporibus, quo stabiliorem introducere pacem internam cordi esse cœperit, exorta deputationes, ne multitudine saltem gravarentur negotia. Electi igitur statuum comitaliter decidendis, habita inter se deliberatione, eo effectu terminarent, acsi publico imperii confesso factum fuisset. Cum ergo hi omnium statuum nomine agerent, de negotiis, omni ratione comitalibus, omnesque status contingentibus, comitaliter quoque agendo, concursu, suffragio

omnium statuum ex natura rei eligendos & etiam electos fuisse, controversia dubioque caret. Quæ imperii deputaciones ab initio omnes extraordinariæ erant, dudum postea oriunda ordinariæ (§ 3); non quidem ac si ulla, vel ratione negotiorum imperii, vel alterius causæ diversitas, ratio originis earum fundamentalis, sicque ob hæc circumstantias ortus earum necessarius fuisset; nil minus; principis motuum, pacem tranquillitatem publicam turbantium ut melius resisti, ut dirimi ab initio plane possint, status quidam jure perpetuo ad sedandos motus subito ortos, ne pendente omnium statuum deliberatione, alias necessaria, salutis imperii publicæ detrimento, graviores periculosioresque evaderent, electi sunt, qui igitur vi mandati, potestatisve ab omnibus statibus delatæ, hisce in rebus nomine omnium statuum perpetuo agerent; ea in extraordinariis differentia, ut non nisi præeunte deliberatione eodem modo pro quovis casu eligerentur status deputandi,

§. 42.

Per hanc igitur perpetuitatem juris deputatorum ordinariorum *jur ipsum electionis* nec ademptum, nec adimi intentio esse poterat; limitatum solummodo *quoad exercitium*, quod imposterum ratione horum negotiorum, electio deputatorum absque casu obvenire non facile poterat, cum e contrario in deputacionibus extraordinariis personarum electio negotiis obvenientibus necessaria semper maneret atque repetenda. Ordinariæ igitur & extraordinariæ deputaciones imperii in eo solummodo ab initio, & adhuc hodie, cum nova ideo mutatio facta non sit, differunt, quod illarum deputati ad negotia imperii *determinata, jure perpetuo comitaliter electi sint*, & harum deputati *negotiis obvenientibus, de novo semper eligendi sint*. Patet igitur electionem in iis jure perpetuo ad successores transituro factam, in *jure eligendi* ipso immutare nil posse, nec uti modus primis temporibus usitatus ostendit, immutasse; sicque inter deputaciones imperii ordinarias & extraordinarias, quoad rationem earum fundamentalem, *essentiale analogo*

analogia requisitum, non solum similitudinem, sed perfectam intercedere aequalitatem. Objecta enim illarum sunt negotia imperii, sic & harum. in eo tantummodo diversa, ut illa determinata, hæc casu obvenientia sint; illa representant totum imperium, agunt vi potestatis ab imperio delata; ita & hæc: ambæ comitia minora sunt & appellantur, totum repræsentantia imperium: illorum conclusa omnes obligant status, totum imperium; sic & harum, uno eodemque modo, ac si omnibus ferendo suffragium placuisset. Paucis quoad essentialia non differre patet. Si ergo de una harum alterave legalis quadam determinatio, accidentalem diversitatem juris perpetui deutorum, aut determinationis negotiorum non concernens, vel lege imperii vel observantia facta, idem de ambabus vi analogiæ, deductionisque legitime, nisi omnia me fallant, obtinere debere, planum est. Cum igitur modus eligendi in deputationibus ordinariis secundum naturam rei & observantiam alius non sit, quam promiscuo, non seorsim votando, quod sequentibus ostensurus ero, idem etiam in extraordinariis locum habere debere, legitima concludendi ratio, analogia postulat.

§. 43.

Ante tempora P. W. ne vestigium quidem nisi, nova hic introducendi principia, invenitur. Modus enim eligendi promiscue, comitaliter votando, necessaria negotiorum comitalium, statum semper qua talem, absque omni religionis respectu eo tempore & hodie adhuc concernentium, sequela erat. Negotia enim omnes status, qua unum totum arctissime conjunctum attinebant, nomine omnium agendum erat, ita ut quilibet eorum perfecte, ac si ipse egisset, obligaretur; necessario igitur ab iis dependere debebat, quosnam sibi rerum moderatores tali cum potestate eligere, in quosnam jus suum suffragii comitaliter transferre vellent. Quamdiu igitur ratione negotiorum in deputationibus tractandorum mutatio non intervenerat, uti necdum intervenit, quamdiu non nisi res politica, religionem conscientiamque haud concernentes,

tes,

tes, objecta earum deliberationum manebant, tandem nec tempore P. W. gravamen a parte protestantium hac de materia profecti debuisset, cum status rom. imp. germanici ob religionis diversitatem non adeo disjuncti sint, ut non amplius tanquam unum arctissimeque corpus conjunctum, in rebus hisce politicis constituere, & negotia comitaliter, more modoque antiquo agere possint. Ast infelix qui hujus temporis animos tenebat religionis fervor, prevalentiam membrorum partis suae, non publicam semper curans utilitatem, ansam praebuit, cur & hic protestantes, ubi secundum propria sua asserta & confessiones (§ 12.) religionis negotia deliberationum decisionumque objecta non sunt, exactam cum catholicis aequalitatem quoad numerum personarum peterent. Aequo ferre animo nequibant pluralitatem ex parte catholicorum inter deputatos ordinarios & perpetuos, omni licet legalitate jure perpetuo constitutos, reapse intercedere in deputationibus extraordinariis, plerumque saltem cum catholicorum plures essent, metuenda, ut inde, uti agebant, circa deliberationem deputationum ipsam, non levis suspicio oriretur. Quae igitur ut tolleretur optabant protestantes, ne impostorum catholici numero personarum heic eos superarent, sed ut lege publica, exacta utriusque religionis paritas quoad numerum personarum determinaretur, ne amplius catholici votorum pluralitate inaequalitatem ratione deputandorum procurare possent, lege hac publica coacti ad eligendos tot praecise protestantes quot catholicos, ne ex eorum arbitrio amplius dependeret, e toto statuum corpore catholicos protestantibus aequae rerum peritis, praeferre.

§. 44.

Ortum inde gravamen supra a me (§ 15) allegatum, in quo ob haec rationes, ob unicum intentum finem, ne veltigium petitae mutationis modi anterioris & praesentis invenitur; sed in oculos incurrit, historiaeque hujus gravaminis ostendit, nil praeter aequalitatem personarum desideratum, cum protestantes, novorum principiorum ignari, haec materias non qua

par-

partes religionis distinctas, sed qua status conjuncti terminare desiderarent. Non enim intendebatur delere deputationes e numero negotiorum comitialium, corpus qua tale, religionis partes qua tales constituere, id quod negotiorum naturæ contrariari planum erat, cum alias horum principiorum, harum mutationum, uti in rebus religionis mentio necessaria facienda fuisset. Ast solummodo ea intentione partis religionis memoratur, ut constet, quomodo imposterum *ratione exercitii*, non ratione ipsius juris eligendi, hocce jus comitiale terminatum sit, quomodo imposterum ab omnibus omnium ordinum statibus, salvo relicto anterioris electionis jure, electio facienda sit. Apertum non minus est, nullam *inter deputationes ordinarias* extraordinariasque differentiam introductam esse, unam eademque rationem fundamentalem, unum inde idemque gravamen, uno contextu parique passu agitatum, unum idemque petitum, inæque unam eandemque de ambabus quoad essentialia decisionem invenimus. Sane & recenti adhuc tenebatur memoria, viridique stabilitum erat observantia, id quod gravamen ipsum satis indicat, in deputationibus extraordinariis promiscue, comitaliter votando deputandos eligi, sicque alium plane modum, ab eo, quem nunc defendere laborant, diversum observari; idem quoque in deputationibus ordinariis factum esse, ignorari nequibat. Si ergo ratione deputationum extraordinariarum alienum quid quoad modum a deputationibus ordinariis introducere intentio fuisset, aut esse potuisset, id separatim necessario, expresse, cum naturæ rei, observantia hucusque usitata & agnita contrariaretur, indicandum, petendum fuisset; tanto magis quod catholici non facilem optentam numeri paritatem moverent remonstrationem, ut facile innotesceret, eos, nisi in ipsa P. W. modum deputandi ipsis favorabilis & desideratus determinaretur, talem in comitiis ipsis probabiliter obtenturos non fore, saltem non sine summis difficultatibus. Ast legatur gravamen, utrum quid diversi ab ordinariis, de deputationibus extraordinariis quoad essentialia desideratum, petitum esse inveniri poterit, utrumque igitur diversa decisio expectanda, vel potius utrum quoad essentialia

lia diversa esse possit? idem petitur, eadem decisio, accidentaliter intrante differentia, ut de adiungendis ad deputationes ordinarias in *proximis* statueretur comitiis, quod de extraordinariis ob existentiam earum dependentiam a casu, a negotiis obvenientibus, indeterminatis, & ob jus deputandorum transiens, non in perpetuum definitum, constituere, impossibile erat.

§. 45.

Cum igitur de ambabus deputationum speciebus unum idemque petitur in tractatibus P. W. formatum; cum de variatione modi antiqui de ambabus idem altum silentium; cum variatio nulla per dictam pacem inter eas exorta, sed ambae adhuc, uti ante haec tempora, eadem ratione ob eadem negotia comitia minora sint; cum inde decisio de eis eadem evaserit; sequitur eas non tantum antiquam retinuisse similitudinem, sed perfectam, si accidentalia praetereas, aequalitatem, inique modum antea consuetum, nec expresse per dictam pacem mutatum, obtinere debere; si ostendam post J. P. tempora in ordinariis imperii deputationibus, antiquo modo confirmato, alium in usum haud venisse.

§. 46.

Lex J. P. de hac materia supra (§ 14.) allegata determinabat, ut de adiungendis ad deputationes ordinarias, cum stabiles perpetuaeque essent, in *proximis* statueretur comitiis, quin verbum ullum, de modo, quomodo fieret, factum, quin ulla de eo decisio. In *proximis* igitur comitiis anno 1653 habitis die $\frac{17}{27}$ Aug. in collegio principum sequens proposita quaestio: „welcher Gestalt die Anzahl der Reichsdeputatorum nach Anweisung des Instrumenti pacis von beider Religionen gleich zu machen, und was für Stände den vorigen zu adiungiren seien?“ — Quae propositio ipsa ostendit, quod electio deputandorum non nisi *secundum legem P. W. latam*, secundum mutationem ibi factam, secundum intentionem pacificentium fieret. Et quis hic amplectebatur modus? hic, ubi, quid petierint, quid voluerint, quid obtinuerint protestantes recenti tenetur

tur memoria, ubi omnes fere compacifcentes praesentes erant? ubi ergo, quomodo hic applicatio legis facta, sine dubio optima ejus tum quoad petitum, quam quoad decisionem interpretatio est. Modus servebatur antiquus, optimo inter cetera argumento, mutationem ejus non desideratam, non intervenisse, qui igitur, cum hic ex intentione propositionis non nisi secundum J. P. ageretur, eo ipso legaliter confirmatus est. En deliberationem:

„Salzburg: In Ueberlegung der Anzahl derer, so zu den Reichsdeputationstagen vor diesem verordnet, befinde man, daß a parte evangelicorum sich 6 weniger als der Catholischen finden; weil nun nach Inhalt des Instr. P. eine gleiche Anzahl ex utraque religione erfordert würde (en protestantium intentionem & voti hujus causam) könnte von den A. C. W. Altenburg, Culmbach, Württemberg, Meklenburg - Schwerin, Anhalt und einer von den Wetterauischen Grafen adjungirt werden. Solte auch ein weitläufiger numerus beliebt werden, wolle er sich den majoribus accommodiren.

Bayern, Oestreich: wie Salzburg, Magdeburg: wenn Magdeburg dazu denominirt würde, könnte es geschehen lassen, daß Sachsen, Brandenburg, Meklenburg, Anhalt und aus den Wetterauischen Grafen Nassau-Saarbrück adjungirt würde.

Lautern und Simmern: ratione adjungendorum evangelicorum ad deputationes imperii seie er der Meinung, daß dieselbe im fürstlichen collegio aus den Kurhäusern Pfalz, Sachsen, und Brandenburg könnten genommen und Halberstadt oder Minden mit dazu gezogen werden.

Bremen, Vehrden und Vorpommern: ratione personarum wie Salzburg und Magdeburg.

Wirzburg wie Bayern und Oestreich.

Altenburg: in genere erinnere er, daß man der Deputation halber bei den Reichsabschieden zu bleiben habe, weil keine Neuerung in J. P. gemacht worden außerhalb der Parität ex utraque religione, ratione personarum wie Salzburg, Oestreich und gleichstimmende. „

„Observes Confirmatam hujus voti cum propositione ipsa, &

& confessionem publice absque ulla contradictione factam, per J. P. præter paritatem numeri ex utraque religione, novi nil introductum, antiquis inde standum esse R. J., antiquo inde eligendi modo. Præsens fuerat Altenburgicus tractatibus P. W. verum igitur petitionis & decisionis sensum eo melius scivisse patet,

„Coburg wie Altenburg.

„Culmbach wie Magdeburg und Altenburg.

Cassel und Hirschfeld: können wohl bei den Oestreichischen und Salzburgischen Votis bleiben.

Sic & reliqui promiscue suffragia ferrebant, unde sequens *Conclusum*: Es wären den vorigen Deputirten, 6, namentlich Sachsen, Brandenburg, Württemberg, Meklenburg und einer aus den wetterauischen Grafen, wegen dessen sich das gräfliche Collegium zu vergleichen wissen wird, zu adjungiren, „*)

S. 47.

Cum interea multi protestantium, ipsi deputationibus interesse desiderantes, suffragium super re in medium proposita inire detrectarent, eadem propositione de novo repetita, Vinnarienses, Gorhani atque Henacenses Austriacum atque Salisburgensem adiere, rogitantes, *ne ita suffragio juvarent Altenburgicos*, ut ceteris ejusdem gentis principibus id fraudi noxæ foret. Sic quoque eodem tempore Brandenburgicus per memoriale, *totum principum collegium*, non suam religionis partem, adit, ut Halberstadtium loco Pomeraniæ inferioris deputaretur. **) Quod præcipue Austriacus, Salisburgensis & Burgundicus votis suis ex desiderio Brandenburgici sustentarunt, ita ut hic grato id agnovit animo, voto determinans simul, ut paritas religionis observaretur, Palatino Neoburgensem ex parte catholicorum, ***) firmo argumento, ex antiquo hucusque usu.

*) DE MEIERN acta comitialia Ratisbonensia publica de 1453 & 54. I. Th. 3. B. § 8. Nro. 1. S. 409. 443—445.

**) LONDORF. acta publ. tom. 7. lib. 6. p. 212. DE MEIERN l. c. p. 442.

***) FRITSCH de conventibus deputatorum p. 18. 27. Brandenburg: demnach aber gleichwohl um die Parität der

usitato & per J. P. non mutato modo de electione deputandum, tanquam re communi, adhuc deliberandum & agendum esse. Conditum inde tandem sequens conclusum: „Die adjunction zu den vorigen Reichsdeputirten belangend haben *die mehrerenfürstlichen Stimmen* dahin abermals ausgeschlagen, daß die alten Deputirten 6 Stände, benanntlich, Sachsen, Brandenburg, Württemberg, Mecklenburg, Anhalt und einer aus den wetterauischen Grafen zu adjungiren, *) En igitur electionem deputandorum secundum legem J. P., uti in propositione continetur, tempore, quo verus illius sensus optime noscebatur; *en antiquum promiscuo, comitaliter, non seorsim* votando eligendi modum, de novo roboratum atque firmatum, quin de partibus religionis qua talibus, quin de eis tanquam compaciscentibus in opposito, præter numeri æqualitatem cogitaretur. En igitur legalem legis declarationem, protestantes paritate numeri deputandorum optime contenti, nil aliud eo tempore desiderasse, nilque aliud obtinuisse; quod hic non solum factis sed & verbis declararunt. Cum enim collegium electorale se hac religionis paritate ex J. P. non teneri, defenderet, protestantes respondere: non utique sine causa tantis studiis Osnabrugæ actum, ne delectorum *numero* catholici evangelicis præstarent; neque enim hisce perinde esse, *in causis quibus majoris partis decreto* pauciores teneantur, non catholicorum *multitudine* obrui. *Non equidem delectorum in comitiis de rebus agi ad religionem pertinentibus;* at ob id ipsum eo curam evangelicis industriamque intendendam, ne iis in causis *catholicorum numero* premerentur, in quibus fas sit, pauciores a pluribus

H 3

Religion zu observiren, dem Fürstenthum Halberstadt einer aus den Herrn Catholischen nothwendig gegen zu setzen, als wolle er (en conclusionis connexionem) den Herrn Pfalzgrafen von Neuburg fürstl. Durchl. und zwar andere Ursachen zu geschweigen, darüm, weil dero solches von dem kurfürstlichen Collegio und mehreren weltlichen Fürsten ebenfalls versprochen seyn, hiermit vorgeschlagen haben.

*) DE MEIERN l. c. p. 452. HENNINGES medit. ad J. P. spec. V. mant. I. p. 46. n. 5. PFANNER hist. comit. lib. 4. p. 622. lib. 5. §. 9.

bus vinci. Sola ergo paritas numeri deputatorum ex utraque parte desiderata, quo satis securos se protestantes anno 1653 putare, tempore sane a confectione J. P. haud remoto, uti quid sensus paciscentium fuerit, ignosci potuisset. Pluralitati nempe votorum plane non officit, quo eligantur modo deputati.

§. 48.

Agnita inde saepius a protestantibus veritas, in deputationibus ordinariis vigore J. P. deputandos promiscue, non seorsim votando eligendos esse. Sic anno 1704 Brandenburgicus, nomine protestantium ansam ferens, allegatis art. V. §. 51 verbis sequentia dixit: „Hier ist nun vor allen Dingen zu merken, daß ein Absatz und Unterschied gemacht wird inter deputatos ad conventus imperii ordinarios, & inter deputatos in horum conventibus, itemque comitiis universalibus, sive ex uno, sive duobus aut tribus imperii collegiis, quacunque occasione et ad quaecunque negotia denominandos. Von beiden wird zwar gesagt, numerus ex utriusque religionis proceribus æquetur; so viel aber modum æquandi betrifft dabei findet sich ein großer Unterschied. Denn im 1ten Casu stehet expressis verbis; de personis autem & statibus adjungendis *in comitiis proximis* (observe quæso adjectivum: *proximis*) statuatur. In dem anderen aber liest man weiter nichts davon, ohngeachtet daselbe *aus dem 1ten eisdem verbis* repetirt wird: æquetur deputandorum numerus ex utriusque religionis proceribus. Lasset sich also ratione modi deputandi von einem casu zum anderen nicht schliessen *) Porro repetit: Es ist zu consideriren daß die ordinaire Reichsdeputation von allen anderen Deputationen merklich unterschieden, und daß im J. P. art. 5 § 51 von derselben allein beliebt sey, ut de personis vel statibus adjungendis: in *proximis* comitiis statuatur; *dabeo* man freilich über die deputandos more comitiarum votiren, auch die candidati per memorialia bei den Ständen sich angeben müssen. „Advertas ultima conclusionis connexionem: quia in *proximis* comitiis de personis deputandis statuatur, quia

*) Schillinghott I. c. tom. I. p. 413.

quia ergo negotium tanquam comitiale *expresse* agnitum; *inde* modo comitali promiscue votando eligendum. Cum ergo negotia deputationum quoque extraordinariorum absque omni dubio perfecte sint comitalia*); ita ut catholici totam ad comitia remittere vellent materiam, indeque protestantes saltem quaestionem an? in P. W. decidendam defenderent, ad comitia pertinere materiam non negantes; cum inde quaestionem an & hodie in comitiis, tractandam esse non negent, verba autem illa: in *proximi* statuatur comitiis, uti saepius jam animadverti, de deputationibus extraordinariis, quia, utrumproximis exiturae forent comitiis, praesciri nequibat, *poni plane non potuerint*, nec quidquam essentialia sint; cum porro haec verba ne vestigium modi continent, sed tantummodo *quando?* fieri debeat personarum electio, non *quomodo* fiat, ostendant; cum de ambabus idem petitum prolatum indeque eadem decisio data; (§. 15) Paucis: Cum neque de modo eligendi deputatos ordinarios, neque extraordinarios mentio ulla facta sit, nihilominus vero in deputationibus ordinariis modo comitali promiscue votando actum esse constat; leges analogiae, nisi omnia me fugiant, absolute imponunt, idem quoque in deputationibus extraordinariis secundum P. W. observantiamque locum habere debere. Quanam enim prudens disparitatis ratio, si plus quam verba contineat, dari hic poterit? Agnovere id quoque protestantes legem hanc P. W. aliter declarandam non esse. **)

§. 49.

Sic regulis quoque prudentiae conforme & necessaria notitia de rebus jura concernentibus sequela, ut quo majus praedictum ex actu juridico, ex re aliqua oriri possit, eo clarius, accuratius eam quoad omnia momenta determinandam atque condendam, eo clarius de ea in tractatibus praecipue agendum esse.

*) Publicam horum principiorum probationem invenies in den unvoegreiflichen Gedanken der Brandenburg Culmbachischen und Würrenbergischen Gefandten, was bei dem puncto gravaminum endlichen in acht zu nehmen apud DE MEIERN act. P. W. tom. 3. p. 349.

**) DE MEIERN act. comit. 1. Th. 4. B. § 26 p. 618. LÜNIG Grundfeste europäischer Potenzengerechtfame 1, Th. S. 151.

esse. Id præcipue in eo casu locum inveniet, quando pars una compaciscentium, contrahentium, naturæ rei, agnitæque hucusque & indubitata observantiæ contrarium quid desideret, obtinere intendat; quando igitur præjudicium ex altera parte gravissimum, de eo, quod hucusque observatum recedendo, metuendum & subeundum sit; aut quando ex denegatione ejus quod desideratum, præjudicium antiquum si quod adsit, perdurare necessario debeat. Si igitur neque pars una speciale quid intendens, vel neuter contrahentium. licet præjudicio antiquo observantiæque hucusque usitata non ignota, de ea mutanda expressam mentionem non faciant, observato potius alto de eo silentio, speciale hac ratione nihil proposuerit, petierit nihil, sana ratio concludere suadet, eum speciale, extraordinarium, priori observantiæ contrarium nil habere voluisse, cum necessitas, hic sermonem de mutatione clare expresseque facere, postularit, aliasque, quod mutatum non est, cur ei stare prohibeatur, ratio inveniri nequeat. In deputationibus vero ordinariis perpetuum oriri posse ratione protestantium præjudicium, quando semel personæ adjunctæ contra eorum intentionem electi essent, eo quod jure non transeunte sed perpetuo ad successores transituro eligerentur, non ignorabatur; si igitur nihilominus ratione modi eligendi speciale, extraordinarium nil peterent, neque inde obtinerent, sed potius proximis statim comitiis antiquam eligendi observantiæ agnoscerent, & confirmarent, nemo non concludet, hosce compaciscentes, alias vigilantissimos, speciale quid desiderare, obtinere, perpetuo licet imminente præjudicio, non intendisse; multo minus ergo pro deputationibus extraordinariis, ubi perpetuum præjudicium non metuendum, separatum, extraordinarium, priori observantiæ contrarium quid desiderare potuisse aut petiisse. Ita nempe legibus analogiæ conforme recte concludimus. Ad supposito etiam æque grave, imo gravius adhuc in deputationibus extraordinariis præjudicium imminere; adeo ipso protestantes, cum novus eligendi modus naturæ rei, & observantiæ usitate contrariaretur, nisi antiquo modo stare vellent, eo clarius, eo accuratius de ejus determinatione expresse loqui debuissent. Ast ne vestigium separata petitionis, aut theses noviter a protestanti-

bus

bus in medium prolata, ut notum brocardicum plenam obtinent applicationem: quod lex non cantat, nec nos cantare debemus, legeque non distinguente, nec nostrum est distinguere; modo ergo non mutato in deputationibus ordinariis, nec mutatus est in extraordinariis, accidentaliter solummodo ratione durationis ab ordinariis diversis, ut inde vi analogiæ thesis obtinere debeat: deputandos ad deputationes imperii extraordinarias non seorsim a qualibet religionis parte, sed promiscue votando ab omnibus omnium ordinum statibus comitialiter eligendos esse.

Argumenta contraria, actis præcipue publicis contenta, restant recensenda modo, quibus proponendis insistam ordini, & quantum fieri potest verbis *cl. Hoffmanni* *) optime & omni nervositate prolatis iis, quæ actibus inveniuntur publicis, propria quoque tela fibrantis. Observantiam optimam controversiæ legisque interpretem pro thesi protestantium invictissime certare prædicat, ita, ut catholicos ex dolendo quodam fato, comitalem observantiam pro se allegare dicat. Proximis enim statim, ait, post P. W. comitiis tam ex parte catholicorum, quam protestantium agnitiū esse jus seorsim eligendi deputandos, licet catholici adjungendos suffragiis suis non minus, imo magis vere denominarint; ast protestantibus non adeo invitis, saltem non palam dissentientibus. Id probare sequentibus votis intendit. *Suæ premis ordinis teutonici magister*: stellen den Evangelischen ihre 6 adjungendos zu denominiren anheim. *Spirensis* doch könnten die Evangelischen wohl benennen, welche sie von ihrer Seite dazu haben wolten. *Argentoratensis*: es stehe denen der A. C. frei, ob sie von denen a catholicis benannten, einen und anderen ausschließen und andere an ihren Platz nehmen wollen. *Gelpherbitanus*: Es wäre aber nicht außer Augen zu setzen wem die Ernennung solcher neuen deputationum zustünde? sintemalen man wahr genommen, das bei erster Umfrage die Herrn Catholische etliche evangelische Häuser benennt, mit welcher die Ersetzung geschehen könnte. Nun wäre bekannt, *das nichts herge-*

*) GODOFRED, DANIEL HOFFMANN diff. (§ 7.) allegata.

hergebracht, sich auch nicht thun liesse, daß ein Theil der Reli-
 gionsverwandten sich in deputatione personarum des andern
 Theils annehme; könnte derowegen darein gar nicht gehelen,
 sondern es würden entweder die Herrn Catholische sich dessen
 abthun, oder ihnen nicht zuwieder seyn lassen, daß die Evan-
 gelischen sich eben solchen juris gegen sie gebrauchten. Wenn
 es jedoch das Ansehen haben solte, daß bei dieser ordinairn
 Reichsdeputation alle 3 Reichscollegia insgemein interessirt,
 und deswegen ohne Unterschied ein jedes Collegium nicht al-
 lein zu der in seinem, sondern auch in der andern beeden,
 consequenter auch eine Religion zu der andern erfolgenden Be-
 nennung zu sehen und zu sprechen hätte, welches man dahin
 gesteller seyn lasse; so wolte man zwar acceptirt und also zu
 der im kurfürstlichen Collegio in hoc puncto vorgehenden Ver-
 ordnung das Seine zu sorgen ihm vorbehalten; jedoch aus-
 drücklich protestirt haben, daß solches auserhalb dieses eini-
 gen Casus in einiger andern deputation nicht statt finden,
 oder eine Parthey der Religion sich darein etwas gegen die
 andere unternehmen solte. *) Quoad hæc vota in primis
 monendum, Supremi Ordinis Teutonici Magistri, Spirensis &
 Argentoratensis ob eorum generalitatem nil probare posse, cum
 ex eis plane non constet, utrum jus seorsim eligendi agnove-
 rint, utrum vero ita esse; vel saltem ita pro hoc casu observari
 posse, existimarint, quod ultimum potius verba indicant; könne-
 ten die Evangelischen wohl benennen; stelte den Evangelicis ih-
 re 6 zu denominiren anheim. Indicant porro solummodo diver-
 sitatem votorum, in rebus, ubi majora concludunt, non raro ob-
 venientem; argumento, non hic a statibus qua partibus, sed co-
 mitaliter per majora actum esse, de quo conclusum ipsum omne
 dubium tollit, expresse continens: *haben die mehreren fürstlichen
 Stimmen dahin ausgesprochen* (§. 47.) ubi & vota ipsa adduxit.
 Votum vero Guelpherbytani plus respicere ad controversias ele-
 ctiores inter & principes, cum illi in personas principum vota-
 rant, hique se opponerent, (§. 9.) falsa porro continere supposi-
 ta, primo legenti occurrit, cum neque observatum esse, es seye
 nicht

*) DE MEIERN I, c. tom. I. p. 413. HOFFMANN I. c. §. 27.

nicht hergebracht, neque observari posse, ut pars altera religionis in electionem deputandorum alterius partis concurrat, dixerit. Unde, quæso, gravamen ortum, si ita neque fieri possit? Cur status in causis religionem non concernentibus tanquam unum corpus considerari nequeant? intelligenda igitur erunt hæc dicta, de iis deputationibus ubi religionis partes quæ tales, ob religionis, conscientia gravamina agerent, de quibus hic non loquimur. Fieri tamen posse, si catholici protestantibus concursum in eligendis catholicorum deputandis non denegent, ipse fatetur; ergo eo ipso res religionis non est. Ubi vero unquam hoc a parte catholicorum denegatum? æqua lance hic pensari debere, semper agnoverit. Protestationem inde, cum sensus J. P. recenti adhuc tenebatur memoria, in fine adjectam, ne sensationem quidem fecisset, & tacite tanquam nullam, facto contrariam declaratam esse, modus eligendi hic usitatus & conclusum ipsum satis probant, idque eo magis, cum jam per idem hocce votum thesibus catholicorum in contradictorio firmata dici possit, ita ut inde ne a strenuissimis quidem partis adversæ defensoribus, minutissima alias in medium proferentibus, ullum argumentum in actis publicis deductum invenire potuerim. Ne dicta dicam ad §. 45. seq. remitto, ubi observantiam quoad deputat. ord. pro sententia catholicorum pugnare & agnosci ex actis publicis probatum. Nec magis Hoffmannus ipse, ægre licet, id negat, negans solummodo pernegansque ex hac observantia firmum validumque argumentum, duci vel necesse posse, præcipue cum non invitis, saltem non palam dissentientibus protestantibus factum sit, & quoad deputationes ordinarias pacem W. statuisse, ut in comitiis *proximis* (en essentialiam differentiam, ubi positio unius involvit exclusionem alterius!) de personis adjungendis ageretur. *) Quodnam vero & quam grave argumentum inde deduci debeat, nec verba in *proximis* comitiis essentialiam introduxisse differentiam sicque decisionem, non repetam, dixi jam §. 41. & seq. Interim neque invite, neque palam dissentientibus adversariis factum esse, suppositum utrumque falsum vel ipse ostendit, allegando votum Guelpherbyctani tanquam contrarium, nec minus videri poterit ex eis quæ

I 2

supra

*) HOFFMANN I, c. p. 622.

supra §. 47. allegavi *); licet, etiamsi verum esset, nil probare posse, ex principiis observantiae indubitatae constar.

§. 51.

Ast, ajunt, quoad deputationem extraordinariam comitialem jus seorsim eligendi non tam vindicare opus habere protestantes, quam sua potius sponte id agnoverunt, eisque diserte ipsi concesserunt catholici, citra omnem reservationem & protestationem & quidem non semel, sed saepius, saepiusque ab anno praecipue 1664. **) Ad horum assertorum probationem adducitur imprimis, quae in proximis post P. W. comitiis, dilata nimium caesarea propositione, ad preparandas saltem materias a legatis acta, ubi extraordinaria deputatio, quae monita principum ad capitulationem imperatoris colligeret, decreta, pluresque actus hunc subsequentes, qui hic pertinere videntur, singuli jam recensendi. De eligendis ad hanc deputationem personis, sequens conditum conclusum: Es seyen deputari pari numero 6 oder 7 aus beiden Religionen zu erwählen, und deren denomination beeden Religionsverwandten heimzustellen, welche selbst unter einander sich würden zu vergleichen wissen, votis scilicet innixum. *Bayern*: damit aber paritas religionis observirt werde, und man an catholischer Seite 6 oder 7 zu deputiren hätte, wären von den A. C. V. eben so viel zu benennen, welche sich aber sich selbst unter sich am besten zu vergleichen wissen würden, cui plurima legatorum vota aequalia vel similia erant. Ad melius dijudicandam vim hujus actus tanquam contrarii allegati, paucis repetenda supra a me §. 21 adducta. Sessione preliminaris 4ta ob evacuationem urbis Vechte extraordinaria decernebatur deputatio. Absque omni controversia de jure colligendi promiscue, comitaliter votando eligebantur, uti ex votis ibi in terminis adductis videre est. Ast cum ea nihilominus ob praecedentiae controversias exitum non sortiretur, sessione 7ma, cum nova haec deputatio decerneretur, cuilibet religionis parti libere suorum electio relinquebatur, Eadem vero haec libera relitio, diese Heimstellung,

*) PFANNER historia comitorum lib. 4. p. 622.

**) HOFFMANN l. c. §. 28.

lung, Heimgebung, licet quoad hanc deputationem alia quoque disparitas ob negotia in capitulatione imperatoris obvenientia intercedat, firmo argumento est, jus ab hoc plane diversum, promiscue nempe votando, in usu esse debere, quia alias inutilior & præjudiciosior protestantibus adjectio fieri non potuisset, quæ autem facta reservationem juris antiqui non obsecuram continet; quæ enim jure perfecto mihi competunt, permissionem alterius partis nunquam postulant (§. 21. 22.) Imo, nonne vorum conclusumque indicant, per majora conclusum esse, utrum pro hoc casu ita agendum sit? idque fieri posse quis negat?

§. 52. Quæ jam sessione legatorum extraordinaria duodecima die 30 May 1653 & demum die 28. Junii ejusdem anni, facta jam cesarea propositione acta, ex parte adversa pro stabilienda sua thesi quam maxime prædicantur, ita ut legatus Magdeburgicus anno 1704 de hisce actibus verba facere non satis possit. Die 30 May wurden Deputati zu Einrichtung des C. G. Unterhalts gemacht und ging das conclusum per Oestreich unter anderen dahin: weil bei dieser Deputation sich eine disparitas religionis befinde, so wurde denen der A. C. freigestellt, ob und welche sie aus ihren Mitteln dazu benennen wollten, damit par numerus in utraque religione observirt werden möge. Hierauf traten dieselbe zusammen, und benannten Culmbach, Mecklenburg, Anhalt und die Wetterauischen Grafen, sunt quæ allegavit pro sua parte Hofmannus l. c. Ast hocce conclusum contrariam ejus, ob quod allegatum est, probationem in fronte gerit. Libera electionis expresse facta relictio, jus contrarium supponit, cum alias quilibet jure suo absque alterius consensu uti possit. Imo id ipsum jus ex disparitate, prima electione quoad numerum personarum ratione diversæ religionis eveniente, constat, quæ nisi promiscue votando obvenire non potuisset. Ne laterem laevam vide sis §. 22. 23. 24. Perfecte

In seinem Umständlichen Berichte wie es auf vorigen und diesem noch fürwährenden Reichstage mit Anordnung der Reichsdeputationen gehalten worden. SEHAUROTH l. c. tom. I. pag. 414.

hæc omnia quoque quadrant ad conclusum ob adjungendos directoriis ad re & correlationem, habita super eo, die 28 Junii 1653, deliberatione conditum, in contrarium quoque adductum. *Conclusum per Oestreich*: — auch wurde denen Evangelischen *anheimgestellt*, sich unter sich selbst dieserhalben dergestalten zu vergleichen, *dass* paritas numeri & religionis beobachtet werde. Vis argumenti in votorum verbis, ambiguitatem fors admittentibus, lateat. *Bayern*: und *stände* zu der A. C. V. *Belieben* welchen sie adjungiren wollten,

Salzburg: und hätte man denen der Augspurgischen Confession anheim zu stellen, welche dieselbe dazu benennen sollten, darunter sie sich dann zu vergleichen hätten. At imprimis unus tantummodo ex parte protestantium adjungendus erat, ut inde facile ad faciliorem rei exitum, ita permitti poterit; nec verba, ex actibus præcedentibus declaranda, blandius licet a Bojaro dicta, præter liberam electionis relictionem nil indicant, ex voto potius Salisburgensi, contrarium ejus, quod inde assertitur, colligo. Ad quid enim, nisi juri se abdicarit, dicere potuisset aut necesse habuisset: darunter sie sich dann zu vergleichen hätten, res eum plane non tangens. si absolute res partis alterius religionis fuisset. Sic igitur ordinario sensu verbum *conclusum anheimgestellt* sumendum erit, ex actibus, clarius pro thesi catholicorum decidentibus supra (§. 22. seq.) allegatis, unice declarandum.

§. 53.

Allegant porro, actus anni 1697, 1704, 1709. & 1710. præcipue ut simul videri possit, eundem hunc extra ordinem deputandorum in collegiis & non in corporibus faciendum delecturum, jam olim in ipsis collegiis & *veluti* per voto evangelicorum & catholicorum communia agitatam tractatumque fuisse. Cum enim anno 1697 die 29 Maji circa deputationem ad congressum pacis Riswicensis primo votanti catholico *Austriaco*, quod protestantes deputandos suos seorsim denominaverint, dolenti, & causam hanc pure politicam collegio vindicanti, primus protestantium Magdeburgensis contradixit, ille replicavit, hic triplicavit, uterque ad priora & protocolla provocavit, ubi tandem Magdeburgensis eos nominavit, in quos protestantes

testantes ad consequendam paritatem inter se jam antea seorsim consenserant. Non quidem nego & jam supra dixi, posterioribus temporibus protestantes jus eligendi deputandos, tanquam jus religionis partis, absolute sibi, quod conclusa eorum particularia satis probant, acquirere intendisse, ideoque ab controversiam inde ortam, uno ore per unum alterumve egisse, ut viribus unitis facilius, uti jam consueverant, desiderata obtinerent. Ast monendum a me non erit, longe diversum esse, deputandos electione seorsim facta determinari, & de jure tali prætenso per vota veluti communia agi; primum nullibi, nisi remissione libera, speciali facta, sed ultimum solummodo, nullo sane in contrarium argumento, contingit. Quod jam seorsim hic factam denominationem deputandorum ipsam attinet, Magdeburgensis ipse, cum ad facilitandum non nisi negotium factum esse fateretur, contrarium approbavit, ut hæc responsione contentus Austriacus postulaverit, expresse tamen protocollo inserendum esse, hunc actum in ullam consequentiam trahi non debere; quod fusius videre est § 26 & 27. Quod jam actus reliquos hic nominatos attinet, ne vagare vel invito mihi contingat, cum eisdem pro stabilienda catholicorum thesi usus sim, simpliciter ad §. 28. 29. 30. remitto, præcipue cum *Hofmannus* novi quid, præter acta ipsa a me supra jam allegata & declarata, non afferat. Ast an rei faciem non mutet, protestantes anno 1710, cum altercatio in collegio principum roties, quoties extra ordinem deputandum, recrudefceret, in sui corporis conferentia die 6 Decembris solenne conclusam fecerint *) eo rediens, ut jus suos privative denominandi absque concursu catholicorum, omni quo possit modo in perpetuum defenderetur; Non puto, neque quisquam, cui, quosnam effectus unilateralitas actus in rebus juridicis, controversis præcipue, habere possit, non ignotum, faciem mutare putabit. Si hæc forent jura obtinendi, controversiasque decidendi media legalia, tota imperii forma nexuque naufragium periclitaretur, cum quid displiceret, centies licet legibus dament-

*) MOSER tr. von den deutschen Reichstagen tom. 2. pag. 615.
SCHAUROTH l. c. tom. 1. pag. 453.

damentalibus observantiaque munitum, ab unaquaque parte, jura enim forent saltem inter partes aequalia, ex legibus convenientia, armis postea tumultibusque tuendis, mutari facillime possit. Quae ideo §. 31. dixi, hic non repetam.

§. 54.

Mirandum, novissimum quoque hujus materiae actum de anno 1774. ex altera quoque parte tanquam optimum suae theaeos fulrum a cl. Hofmanno *) tam suaviter praedicari, ut facile minus attentum in adversa rapere possit. Sequentia affert: cum anno 1774. ejus, quae cameram hodie visitat. deputationis extraordinariae schema secundum R. J. N. rectificandum esset, eodem quo anno 1704. & 1710. factum fuit, in confrentia corporis evangelicorum die 28 Maji 1774. schema lateris evangelici per solenne votum commune, die 22 Junii scriptum, definitum, & personae deputandorum evangelicorum denominatae fuerunt. Erat vero hocce votum commune a Magdeburgico dictum sequentis tenoris: Da vermuthlich die allerseitige Absicht darauf gerichtet seyn würde, das bei Bestell- und Anordnung extraordinairer Reichs- und Collegialdeputationen die jura collegiorum & statuum utriusque religionis in salvo verbleiben müssen, so hätte man in behöriger Rücksicht auf den jüngeren Reichsabschied und das darinnen enthaltene schema deputationum ad visitationem camerae nach denen sich inzwischen ergebenen Veränderungen, auch sonst gehobenen Anständen und daher anjetzo erforderlichen wechselweisen Ueberfetz- und vollständigen Einrichtungen hiemit ad protocolum zu erklären, das man die höchste und hohe deputandos von dieser Religionsseite folgendermaassen und zwar: angesetzt, und sodann gemeinschaftlich benachmigt zu sehen wünschte, in der Hoffnung, das weilen zumalen an der schon jenseits beliebten Bestimmung deren ihrigen *diesi Oris* nichts auszufüllen, sondern in dieselbige einzuwilligen wäre, nünmehr alenthalben zur Verfass- und Berichtigung deren conclusorum, auch darüber zu pflegenden Re- und Correlationen, michin zur vollständigen Reichsbegutachtung über das so gestalteten

*) l. c. §. 49. seqq.

ratificirte Schema deputandorum ad visitationem zu schreiten, keinen weitem Anstand unterworfen sein werde.

Darauf confirmirte sich von den übrigen evangelischen Gesandten einer nach den andern mit Magdeburg.

§. 54.

Utrum aequali modo, quo anno 1704, hic quoque actum sit, ex comparatione eorum quae supra (§. 28.) dixi, apparebit; ibi enim deputandorum electio pro eo casu protestantibus expresse relicta; non itidem hic; ex illa igitur libera relictione, adjecta protestatione & reservatione, ex actibus prioribus declaranda, non formularum instar habenda, nullatenus argumentum in contrarium, nec ergo ex hoc actu si, uti ait, eodem modo factum esse verum sit deduci posse, non iterum dicam. Ast ex propositione Saxonici (§ 33) non obscure apparet, catholicos jam ante votum hoc, commune dictum, in protestantium deputandos votasse, nec minus ex deliberatione eodem confesso habita, legatos protestanticos, hocce votum tanquam commune allegatum pro tali habere noluisse, nec esse, quod vel ex eo planum, singulos protestantes, singulatim votando in collegio ipso accessisse, cui conforme & catholici singulis votis accesserunt, (§ 33. 34. 35. 36. 37.) Inde nec voto communi, nec solos protestantes suos denominasse deputandos tam ex hoc, quam eo, quod directorium collegii principum publico inferi curavit protocollo (§. 34.) satisfi probatum. Ast, ajunt, res tamen ita confecta, idem ipsi protestantium deputandi mansere, quos optarunt? quid inde? an gratos elegisse protestantibus personas, *jur ipsum* mutare vel debilitare poterit? argumento id potius est; si protestantes optimis reique maxime gnaris vota dedere, nec talibus ea amore boni publici denegaturos fore, nec denegare catholicos. Nec quisquam ex eo, animo nisi praeventus, ullum argumentum formabit, Augustissimum suo decreto 4. Aug. 1774. totum illud imperii suffragium ratum habuisse: als ertheilen auch Allerhöchsth Selbe hierdurch auf vorerwöhntes mit dem Reichsgutachten Allerhöchsth Ithro vorgelegtes *neuerlich vereinbartes* Verzeichniss deren — 5 Klassen deren Reichsdeputirten die gnädigste Kaiserliche Begnehmigung. Neminem enim fugit hocce: *vereinbartes* Verzeich-

K

niss,

nifs, se non referre ad jus quoddam singulare partium religionis, ita ut res amicabili solummodo compositione peracta, sed ad tria collegia imperii ipsa, quæ re- & correferendo ita convenierint, ut inde imperii suffragium condi potuerit. Minima quæcunque arripiendo, valorem non prodit. Si jam allegatum votum commune accuratius perpendatur, nec absque contradictione esse invenitur; ex una enim parte negatur, ex altera concessum. Nullo enim modo ad electionem deputandorum ex altera religionis parte concursum competere asseritur; nihilominus sequentia dicere placuit: . . . In der Hoffnung, daß weilen zumalen an der schon jenseits beliebten Bestimmungen deren Ihrigen *dies Orts nichts auszufüllen, sond rn in dieselbe einzuwilligen wäre.* Quo igitur se consentire in alterius partis deputandos declarando, vel ipsi contra se probant, electionem deputandorum jus partium religionis singulare non esse, cum alias ipsis, indicasse eos, non publicum dare consensum, sufficere debuisset. Cetera videre placeat in registratura catholicorum supra (§. 38.) verbotenus allegata.

§. 56.

Restat præcipuum adhuc argumentum, quo suum postulatæ maxime suffulciunt protestantes, fulcrum, ut ajunt, quo illud nititur principale, ad quod plurima, quæ pro hac thesi afferri possent, se reduci patiuntur. Est id ipsum J. P. O. art. V. §. 51. (§. 14.) eodem quoque ratione in actibus publicis sæpius usitatus. Auctor enim des Magdeburgischen Umständlichen Berichts supra (§. 48.) allegati distinctam deputationes inter ordinarias extraordinariasque vi hujus legis intercedere differentiam, probare intendit, quod nempe de deputationibus ordinariis expresse dicitur; de personis autem vel statibus adjungendis in comitiis *proximis* statuatur, de extraordinariis tamen, licet verba: *æquetur deputandorum numerus ex utriusque religionis proceribus* repetita nullatenus dictum, firmissimo argumento, compaciscentes de hisce alium plane eligendi modum intendisse. *) In eo ergo lateat argumentum in deputationibus imperii ordinariis adjectum esse: *de personis autem vel statibus adjungendis in comitiis proximi-*

*) SCHAUROTH I. c. tom. I. pag. 414.

proximis statuatur, quod tamen de deputatione ordinaria in comitiis universalibus, sive ex uno, sive duobus aut tribus imperii collegiis deputandorum non statuitur, non sancitur; consequenter eorum delectus & denominatio *ne generatim quidem in comitiis fieri præcipitur, sed cuiusque* deinceps modo libere relinquatur. Ipsa enim numeri paritas deinde, at sine hoc, deputationibus ordinariis proprio additamento, repetitur, præter & citra legem expressam ad extraordinarias deputationes minime proin tendendo. *) Ast sufficiet vel sola hæc responsio: utique non quadrant ad deputationes extraordinarias, nec prudenter poni poterant verba ista: de personis autem vel statibus adjungendis in *proximis comitiis* statuatur. Extraordinariæ enim deputationes, cum stabiles non essent, a casu, negotiis, occasione obviente dependentes, cum utrum *proximis* obvventura forent comitiis non præsciretur, quomodo, si absque ratione non fieret, to *proximis comitiis* repeti potuisset? Et quænam, quæso, est illa conclusio? de personis adjungendis ad deputationes extraordinarias in *proximis comitiis* statui debere, non dicitur —; ergo in *comitiis* de iis statui nequit? Utrumne positio unius est alterius exclusio? argumentum contrarium aliam tamen non continet conclusionem, primo obtutu, cum accidentale quid ratione deputationum ordinariarum contineant verba ista allegata, vanam. Vel enim ex eo solummodo, quod catholici totam materiam tam de ordinariis quam extraordinariis imperii deputationibus ad comitia remitterent, (§. 15.) protestantes vero saltem quæstionem an? de paritate numeri personarum utriusque religionis decidendam optarent, & obtinuerint, remissa tamen ad instar multorum negotiorum comitialium, electione ipsa ad comitia, & quidem ratione ordinariarum deputationum ad proxima, ex eo, inquam, satis probatur, totum negotium perfecte comitiale & esse, & ita quoque considerari, ut mutatione super eo expresse non facta, modus antiquus in J. P. patitate tantummodo constituta, pro more comitali & observantia semper semperque ulstata & agnita, necessario observandus maneret, nec inde necesse esset, ut verba ista

K 2

de

*) SCHAUROTH I, c, tom, I, pag. 406. in voto Brandenburgico-onolbacensis.

de electione in comitiis, proximis non poterant, repeterentur. Aliam inde plane difformem conclusionem meliori jure facere posse puto; separato nempe petito de extraordinariis deputationibus non facto, mutatione inde quoad eas ratione modi deputandi non facta, & decisa non nisi quaestione an in J. P., quam saltem, non negantes totum negotium comitiale esse, decidendam peterent plurimi legati, tacite antiquum modum roboratum esse, ita ut quod mutatum non est, ei stare jure possit & debeat. Nihil itaque quoad deputationes imperii extraordinarias in proximis comitiis ratione modi constituto, maneat modus antiquus, intactus, immutatus. (§. 15. 16. 17. 18. 19.)

§. 57.

Cetera argumenta contraria lateant non minus in ipso J. P. Primo namque electionem deputationum hujus vel illius, sive suae religionis, quis non reputet causam religionis? art. V. §. 52. causam, religionem si non directe, saltem tamen indirecte concernentem? art. V. §. 9. causam totius & ipsius religionis inter esse proxime continentem, causam in quibus status utriusque religionis tanquam unum corpus considerari nequeunt?*) causam deni-

*) Decantatum id fufius anno 1704. in voto Brandenburgico nobil-bacensis: „dieses (jus seorsim eligendi) ist auch den ausgedruckten Worten des Instrument Pacis art. V. 59. allerdings gemäs, in welchem steht: pluralitas votorum in causis religionem sive directe, sive indirecte concernentibus nequaquam attendatur, neque illa Augustanae confessioni addictis civibus ejus loci magis NB. quam Augustanae confessionis electoribus, principibus & statibus in imperio romano praëjudicet, aus welchem Sonnenklar und unwidertreiblich am Tage liegt, das in allen denen Dingen, sie mögen seyn, von was Art sie wollen, wobei die evangelische Religion quocunq; modo interessirt ist, und daraus derselben einig Präjudiz zu wachsen kann, der catholicorum vota nicht attendirt werden können, sondern die Sache so fern sie das evangelische Corpus allein betrifft auch vor sie allein gehöre. Nun ist leicht zu erachten, das keiner unter den Evangelicis seye der nicht sehe, was für ein irreparabile präjudicium der evangelischen Religion daraus erwachsen, wenn catholici zu unsern deputatis mit votiren und dieselbe per majora ausmachen können; daher die A. C. V., dasern sie nicht rem evangelicam in summum discrimen

denique in qua catholici & A. C. add. status in duas partes ire possunt secundum decantatum hunc art. V. §. 52: in causis religionis, omnibusque alijs negotiis, ubi status tanquam unum corpus considerari nequeunt, ut etiam catholicis & A. C. statibus in duas partes euntibus, non attendatur votorum pluralitas, sed sola amicabile compositio lites dirimat. En igitur acheronta moveri.

§. 58.

Duo præcipue in hisce oppositis latere argumenta, unum in causa religionis, alterum in itione partium, liquet. Quod igitur primum attinet, negotia ipsa in deputationibus extraordinariis obvenerint religionem directe nullatenus concernere ita apertum, ut plura disserendo inania agerem; unum præcipuumque nomen, rem justitiæ tam ex natura sua quam J. P. ipso pro politica satis declaratam. *) At neque indirecte religionem concernere, recta veraque legibus, non in lubitu partis adversa, fundata notio, quid sint causæ religionis & conscientiæ, sufficienter jam probat, cum alias res politicae, sique majora eo ipso, quod a statibus imperii diversæ religionis, licet abs religionis respectu, deliberanda & decidenda sint, non entia forent, cum indirecte saltem religionem, cujus negotia pluralitatem non admittunt, concernent, id quod tamen nec adversarii, nisi tota pax Westphalica, præcipua constitutions pacisque germaniæ fulcrum, uno ictu detrudatur, admittere possunt. Foret enim aperte contrarium omnibus illis J. P. legibus, de liberis suffragiis & votis, statibus imperii tam in comitiis, quam deputationibus competentibus, tam sollicitè casus a casibus, quando religionis partes quales considerandæ sint, distinguendo, statuentibus; contrariare-

K 3

setzen wollen, von diesem ihrem manifestissime quæsito jure de rebus religionem suam directe concernentibus separatim & private statuendi nicht ein Finger breit abweichen können.," SEHAUROTH l. c. tom I. p. 404. seq.

*) Art. 8. §. 3. J. P. O. in proximis vero comitiis emendentur imprimis anteriorum conventuum defectus . . . ac tum quoque de reformatione politiæ & justitiæ . . . ex communi statuum consensu agatur & statuatur.

riaretur articulo 8. §. 2. & 3. & pluribus aliis, de rebus politicis determinantibus. hucusque unanimiter pro sede unius cuiusvis materiae consideratis, nunc vero non amplius habendis. (§. II.) Salisburgensis inde, cum hæc objectio tanti momenti non sit, nimium probet, nimiumque contra apertissima juris publici imp. rom. germ. principia offendat, paucis respondit, id neminem admittere fore. *) Idem & ipse *Hofmannus* diss. cit. §. 53 licet antea contra omnia juris principia, quidquid status inter utriusque religionis controverteretur, pro lubitu ergo protestantium, utrum ita agere velint, religionem concernere, contendat, personas & status cum religionis negotiis, imo potius cum religione ipsa, sicque jura personarum qua statuum & qua religionis assecularum confundens **) agnovit; cum vero inquit, de eo utrum hoc vel illud causa religionis sit, judi-

*) So viel demnach bishero zu vernehmen würde von Seiten der Herrn Protestanten der §. 9. art. V. angezogen, wiewohlen nun ad casum & quæstionem præsentem dieser Jus nicht wohl applicabel seyn könne, sondern vielmehr solcher Jus & passus in consideration kommen müste, welche eigentlich und in terminis von der Sache so in quæstione controverla wäre, statuirten; wenn man aber gleichwohl und ulro berührten sum extra illos in se continentes casus, pro quadam dispositione generali annehmen wolte, so würde wohl aus dem Antecedenti: pluralitas votorum in causis religionem sive directe sive indirecte concernentibus, nequaquam est attendenda, niemand die Consequenz gut heissen können; ergo protestantibus competit jus denominandi deputandos suæ religionis private cum exclusione votorum catholicorum. *SCHAUROTH* I. c. tom. I. p. 428.

**) Eadem fere dixit legatus Magdeburgicus anno 1760: dann schon, ait, negotium deputationis an und vor sich selbst causa civilis seyn kann, so wird es doch allemal auch soweit causa religionis, so oft respectus corporum beider Religionen, woraus die Deputirten müssen genommen werden mit influit und in consideration kömmt. *SCHAUROTH* I. c. tom. I. p. 449. Optima sane quæ dari poterit declaratio, quænam res indirecte saltem religionem concernat! ita ut hac via peragendo protestantibus facillimum sit, omnia e medio tollere, quæcunque iis ullo modo ingrata videntur. Quare unum idemque non observabatur in deputationibus ordinariis, ubi tamen non minus respectus utriusque religionis partium, e quibus deputandi, habendus erat?

judicio finium regundorum nondum instituto, multo minus facile peragendo, amplissime in utrumque partem disputari possit, cum & valde controverti queat soleatve: in quibus negotiis status tanquam unum corpus considerari nequeant: en concedemus liberaliter, denominationem & electionem deputatorum catholicorum & evangelicorum, sive ratione regionis ex utriusque religionis proceribus pari numero promiscuorum, æque politicam & non magis causam religionis vel singulorum corporum esse, quam ipsum forsitan deputationis objectum & negotium, quamvis *subinde* & hisce duobus fundamentis uti & insistere omnino queant debeantque evangelici. — Quare ergo huic fundamento *subinde* adhuc insistendum, si insufficientia ejus & falsitas plana? Concordat id cum principio, quod causæ quæ inter religionis partes, licet qua status, controversantur, religionis causæ sint, a veritate sane quam maxime, verisque legibus, historiaque fundatis principiis alienum, quod cum ab aliis jamjam optime probatum vindicatumque sit, nec limites dissertationis permitterent, hic probare prætereo. Concordat porro cum particularibus partis adversæ conclusis, omni quo possint modo se in prætenso suo jure tuendi. — Quid quod protestantes ipsi in actis publicis sæpius sæpiusque agnovere, negotia deputationum nullatenus religionem, sed mere politica concernere. *)

§. 44.

Ast superest ad huc & salva nihilominus altera libertatis anchora, palladium illud, jus nempe eundi in partes, pluralitatem suffragiorum jusque majorum non suspendendi modo, sed penitus tollendi, scilicet ut modus tractandi de corpore ad corpus & sola amicabile composio obtineat; cum illud in omnibus causis etiam *politicis, etiam non religionis, etiam in quibus status tanquam unum corpus considerari possent, locum habeat.* **) Aliam igitur, vides, juris eundi in partes

*) CHR. COTTER, HOFFMANN gründliche vorstellung der Religionsbeschwerden p. 493. supra (§. 11.).

**) HOFFMANN diss. cit. p. 53 §. 54 cum alijs authoribus ibi allegatis, MOSERS præcipue & STRUBB Beweis dafs das jus eundi in partes auch in caulis politicis Platz habe.

assertotes hic libertatem intelligere nequeunt, quam nullis legibus pactisque constrictam facultatem, in comitiis proprio cuncta arbitrio moderandi, majorum suffragiorum & conclusorum communi nomine secundum J. P. formarum vim ad nutum infringendi, inque statum plenariae se se independentiae asserendi, sicque statum in statu formandi. Utrum hoc competere possit ordinato regimini civili, statibus religione non adeo disjunctis, ut unum corpus amplius constituere non possint, cuilibet absque ullo argumento, si animo praeventus non sit, dijudicandum permittere possum; nimirum enim principia verissima offendit. Non quidem dubitandum contra stabilitatem in republica bene ordinata regulam; ex majori suffragiorum in idem conspirantium numero conclusa formanda esse minoremque partem non solum tanquam compaciscentes ex ipsis legibus civitatis fundamentalibus, verum etiam tanquam subditos ex communi subjectionis vinculo. id quod ex admissione majorum suffragiorum ipsa tanquam medium illa, sicque publicum tuendi salutem manutenendique sequitur, majori parti cedere debere, *) hanc regulam, inquam prudenter subinde legibus regni fundamentalibus pactisque publicis averti posse & caveri, ne quibusdam in causis, maxime si inter personas, sive status, quos aut sacra aut instituta juraque particularia naturaliter veluti separant, vertantur, facta a parte minore discessione, invita eadem ac reclamante quidpiam decernatur, aut statuatur, sed subortae ea propter controversiae amicabiliter sopiantur, ne motibus intestinis per infelicem religionis fervorem conturbari quietem pacemque publicam facile evenire possit. Haec compaciscentes J. P. cum non fugerent, saepius ipsi potius temporibus antecedentibus experti, reipublicae ruinam, nisi hisce medirentur, minari, pro certis casibus religionem praecipue, aut negotia cum ea quodammodo conjuncta attigentibus per dictum J. P. art. V. § 52 jus eundi in partes introducere, vi cuius minori parti facultas vi legum

*) SCHWEDER diss. de jure eundi in partes §. 4. tom. II. disput. p. 1125. IKSTADT de eo quod jure publ. univers. circa conclusa ex majori suffragantium numero formanda juris est.

reipublicæ fundamentalium competit, dissensum suum adversus conclusum a majoribus formatum eo effectu declarandi, ut, nisi amice cum parte majori conveniat, idem vi ac efficacia careat. In partes hic ideo ire dicuntur, quoniam sub his circumstantiis non amplius ut constatus in comitiis salutis publicæ conjunctis viribus procurandæ causâ congregati, sed ut *partes litigantes* socialitatis vinculo quoad casum causamque controversam nonnihil laxato atque remisso. At hocce jus eundi in partes præfinitos suos ex jure publico universali, quando imperium rom. germ. tanquam unum adhuc considerari debeat, eosque per ipsum instrumentum pacis vi observantiæ, analogiæ, imo constitutionibus ipsis reapse determinatos habere, ne id, quod in reipublicæ conservationem inventum, in ejus ruinam detorqueatur, paucis ostendam.

§. 60.

In anarchiam verti rempublicam dicimus, quando nexus civilis & summa imperii jura administrandi sapienter constituta ratio in totum dirumpitur, ita ut nec conclusa amplius communi nomine formari, nec formata executioni mandari valeant; si ergo jus eundi in partes ad qualiacunque sese negotia & causas comitiales protenderet, nulla amplius vis & efficacia erit conclusorum a parte majori conditorum, nisi in quantum paucioribus placuerit. Summa igitur rerum totiusque regiminis civilis administratio in arbitrio partis minoris collocata foret, quod utique non solum naturæ uniuscujusvis reipublicæ contrariatur, sed unitati quoque statuum totius rom. imp. germ., tanquam unum adhuc corpus, in rebus religionem haud concernentibus conjunctum, tanquam unum regnum, quam unitatem nemo, nisi totius imperii subversionem totalem intendat, negare poterit; ut igitur jam ex natura rei, ex jure publico universali pateat, jus eundi in partes justas habere debere limites, non pro lubitu alterius partis constituendos; utque proin qui sincero studio publicum bonum prosequuntur, religioni merito sibi dicturi sint, fortissimum hocce civitatis palladium, majorum conclusa valere, præfata qualicumque, umbratili plerumque ansâ infringere, ac summe nocivam publicis negotiis romoram injicere, unde manifestam reipublicæ

L

rui-

ruinam consequi necesse sit. *) Ad exceptiones igitur pertinet, quando pars minor in partes discedit & conclusi a majori parte formati validitatem impugnat, contra regulam communem in re communi comitiali majoribus cedendum esse. Hac inde exceptio cessionem partis majoris involvit, ideoque non nisi per pactum cum parte majori, vel quod perinde habendum, lege reipublicæ fundamentali in vim sanctionis perpetuæ ac pragmaticæ fieri potest; unde igitur citra pactum aut legem regni fundamentalem hæc in partes discedendi facultas intelligi nequit, quæ igitur strictæ interpretationis erit, nullatenus extra casus, in quibus lex publicæ rationi in partes locum faciunt extendenda. Vel exinde igitur solum, quod status rom. imp. germ. in P. W. omnibus renuntiassent juribus comitialiter tractandi negotia comitialia, dicere nemo audere possit, falsitas asserti apparet, in omnibus rebus etiam politicis, etiam ubi status tanquam unum corpus considerari possent, status in partes legitime ire posse,

§. 61.

Quod ultimum jam, nempe limites per J. P. constitutos, attinet, negari plane non poterit, ante pragmaticam art. V. §. 52 sanctionem jura majorum in negotiis & causis comitialibus illibata stetitisse **). Id vel ex gravaminibus ipsis hac super re prolatis indubitate constat, ipsaque legis verba ex actis publicis, tractatibus præcipue J. P., sicque ex mente paciscentium unice declaranda, dilucide insinuant. Constat inde non minus juri per suffragia majorum concludendi hic solummodo limites constitui, sicque propositionibus dicti articuli exceptiones contineri. Constitutum enim jam erat jura, negotia comitialia comitialiter quoque tractanda esse, ex libero omnium statuum consensu & suffragio, enarratis imo gravissimis negotiorum speciebus ita præcipue tractandis, ***) ut iterum appareat nul-

*) IKSTADT de jure majorum in conclusis civitatis communibus for. mandis §. 57. 65. tom. II. opusc.

***) IKSTADT de fundamentis atque historia exceptionum a jure suffragiorum majorum cap. I.

***) Art. V. J. R. O. §. 8.

latentis quocumque libuerit, in partes iri posse, sed cassus tantummodo exceptionibusque lege expressis. Ad quid enim tot disceptationes utrum in causa collectarum, quarum acta ideo in molem crevere, majora valere possint, tot altercationes, si regulam statuere generalem: in omnibus causis in partes iri posse voluissent compaciscentes? superfluum plane fuisset sermonem ullam de eis facere, imo nocivum magis materiam collectarum tanquam speciale quid considerare; quis igitur J. P. hac de re cum illa regula conjungere poterit? „Quod ad pluralitatem votorum in materia collectandi attinet, quum res hæc in præfenti congressu decidi non poruerit, ad proxima comitia remissa” est, “ad quid decidendum, si in omnibus casibus in partes ire liceret? Ad quid protestantes omnia moverunt ad optinendam in deputationibus imperii ratione numeri personarum ex utriusque religionis paritatem? nunquid necessaria regulæ præsentis generalis sequela fuisset, licuisset enim in omnibus omnino rebus, etiam ubi status tanquam unum corpus considerari potuissent, ire in partes. At protestantes in comitiis aliisque conventibus imperii majoribus suffragiis nulla alia ex causa locum esse negarunt, quam quod sive Augustanæ confessionis sacris, sive sibi ipsis, quæ iisdem addictis sinistri aliquid inde obventurum metuerent. Agnovere id sæpius actis publicis, de quibus unice me, ne extra oleas vagari vel invito mihi contingat, ad Iksartium refero *) inde verbis: catholicis & Augustanæ confessionis statibus in duas partes euntibus, partes supponuntur, non quales quales, aut ex causis quibuslibet, sed quarum ex concluso majorum sacra atque religio periclitetur, hujusque intuitu in juribus ac bonis damna parentur, causæ, ut quidem non nego, quodammodo quoque politica, ast determinationem suam unice ex serie tractatum instrumenti pacis, & mente paciscentium recipientes, ex historia præcipue & connexione totius protestantium postulati, declaranda. Causæ igitur politica, in quibus in partes ire licet, a causis religionis sua natura & proprie talibus probe discernendæ, secundum hæc fundamenta

L 2

menta

*) De fundamentis & historia exceptionum a jure decidendi per suffragia majora in comitiis &c. tom. II, opusc. 2.

menta aliæ non sunt, nec esse possunt, quam si per eas sive catholicis sive Augustinæ confessionis statibus qua talibus, eorumque sacris damnum ac periculum imminet, non necessario, sed ex accidenti, & sub circumstantiis plane peculiaribus. Hunc igitur causæ ad religionem respectum, qui realis personalisque esse poterit, ad legitimam in partes itionem præcisè requiri, vel ex eo jam dilucidum evadit, quod idonea alia causa adsignari nequeat, cur parti minori indistincte, & sine mentione religionis ea facultas indulta non sit; conclusum igitur in negotio comitali politico a parte majori formatum per indirectum aut ipsis sacris & religionis exercitio vulnus infligat, aut ipsis statibus, qua talem præcisè cultum religiosum profitentibus damnum grave atque injuriam inferat. Cur enim, nisi ita esset, paucioribus tantummodo ejusdem religionis, & non generaliter parti minori discedendi in partes facultes concessa esset? *) cum igitur negotia in deputationibus imperii tam ordinariis quam extraordinariis religionem nullatenus, neque directe, neque indirecte, uti supra demonstravi, protestantesque sæpius professi sunt, concernant, neque sacra & religionis exercitium, sicque status qua talem præcisè cultum religiosum profitentes lædant, negotia potius sint ab omnibus, si ita commode fieri posset, deliberanda atque decidenda, negotia quæ per J. P. expresse pro talibus declarantur, ubi ex libero statuum suffragio & consensu comitaliter agatur & statuatur **); necessario sequitur, itionem in partes legalem hic nullo modo locum invenire, nec defendi posse, nisi paucioribus; quod in majoribus improbant, potentatum, præpotentiam, solumque de negotiis comitalibus disponendi decidendi que arbitrium tribuendum, quod stabilire sane sine manifesto imperii pernicie fieri nequit. ***) §. 62.

*) Plura hac de re videas in opusculis sæpius allegati IKSTATII in dissert. præcipue: de causis in quibus status imperii in partes eunt, a jure suffragiorum majorum exceptis. Et DE BEULWIZ diff. de nimia extensione jurium singularium ubi status tanquam unum corpus considerari nequeunt &c §. 31. 32. 33. 34. 35 ubi ex postulato protestantium & ex rota tractatum, ibi allegatorum feris, jure aliud obtineri non posse, demonstratum invenies.

***) Art. V. §. 8 J. P. O.

****) Eadem fere jam dixit anno 1704. Legatus Monasteriensis, cum

Aliud argumentum contrarium, ad artificialia referendum, in securitate religionis reponunt; quænam inquit, est ratio præceptæ ibi paritatis religionis? nonne securitas religionis evangelicæ ejusque contra pluralitatem suffragiorum catholicorum comitalem adstruendâ absoluta necessitas? hæc vero cum sola deputandorum numeri paritate non obtineatur, sed eum in finem prorsus necesse sit qualitatem deputandorum æque ac numerum eorum perpendere, necessario a quovis religionis parte deputandorum electio faciendâ est, ut æque ac religio catholica tota & secunda sit religio protestantica. — At quam parum, uti §phis præcedentibus probavi, jus eundi in partes ex mente paciscentium, ex J. P. ipso in omnibus casibus politicis jure obtinere possit, quin tamen dici possit, nec dictum esse inveniunt, securitatem religionis A. C. addictorum periculum incurrere vel lædi, tam parum per hoc, quod deputandi ad negotia religionem nullatenus concernentia, per majora eligendi sint, securitas religionis, aut jura statuum præcise quæ hanc religionem profitentium lædi, vel lædi posse, cum securitas religionis conscientiaque se certo ultro casus, quibus in partes ire licet, extendi non possit, nec debeat. Eadem igitur hic repetenda forent, quæ antea de nimia extensione juris

idem art. V. § 52. allegaretur in contrarium: „Da fern dieser §phus, inquit, über der Ständen Gerechtfame verstanden werden könnte, oder müste, so würde es keiner Mühe gebrauchen, alle des Reichsfundamental-Gesetze, mithin das ganze System imperii übern Hauften zu werfen, indem man und so oft den Catholischen Ständen der A. C. verwandten Gerechtfame & vice versa denen A. C. verwandten Ständen deren Catholischen Gerechtfame nicht gefallen oder anständig seyn mögten, je und allezeit es heißen würde: statibus in partes euntibus sola amicabile compositio locum habeat, und da solchem noch eine amicable compositio blos ab arbitrio partium dependirte und selbige niemalen anderer Gestalt als dato & retento gemacht zu werden pflegte, so wäre die consequentia infallibilis, das kein Stand im römischen Reiche seiner Befugniss und Gerechtfame mehr gesichert wäre, sondern zu aller Zeiten, das in partes euntibus &c. die amicable compositio &c. und das dato & retento befahren müste.“ SCHAUROTH l. c. tom. I. pag. 402.

eundi in partes dixi; omnia enim ad principium securitatis religionis trahendo, pacis W. leges speciales inutiles forent, ceteraque omnes; quidquid enim non placeret, licet legibus, observantia analogiaque munitum, nonne eodem modo securitatem læderet? nonne omnia jura ex eodem fundamento everti poterunt? non dubito. Religio salva sit, securitasque religionis per pacem religiosam, per J. P. O. legibus specialibus factis tuta reddita est, ita ut hisce in rebus, religionem ipsam concernentibus de pluralitate votorum ne cogitatur quidem; at quatenus se extendat unice ex hisce legibus tanquam materiae sedibus, dijudicandum est, non pro lubitu, ubicunque protestantibus securitatem religionis lædi dicere placet, ad cetera politica, itidem pacē W. definita ac determinata extendenda. Hæc enim si admirterentur facile foret, uti legatus apud *Schaurothium* dixit, catholicos e regno interpretari, sicque religionem protestantium eo securiorem reddere. Næc metuendum unquam erit catholicos, non more protestantium per annos in prædeliberanda præparandaque materia conjunctos, per majora unice tales electuros fore, qui negotiis gerendis impares, quique protestantibus grati non forent, sed uti publice jam probarunt, eos, quos protestantes optarunt, quod supra allegavi, comitaliter votando eligentes, salutem publicam, felicemque rei exitum religioni se ducere & ducturos fore. Ex mente igitur paciscentium securitatem religionis, in causis religionem non attingentibus, non quærentium, declarandus est totus articulus, quintus, sicque quoad imperii deputationes ex observantia immediate Pacem Westphalicam subsecuta, ubi in ordinariis deputationibus, licet in perpetuum, si per deputationes fieri possit, securitas religionis lædi potuisset, per vota promiscua, ita quoque in extraordinariis electos esse deputandos supra argumentis firmissimis ex actis publicis demonstravi. Nec igitur magis mutua & exacta æqualitas in contrarium adduci poterit, quæ utique non negatur, at cum limitibus in J. P. contentis observanda, quatenus nempe *forme reipublice, constitutionibus imperii & præsentì conventioni conformis est...* violentia omni *& via facti...* perpetuo prohibita, ex qua adjectione de-

clarandum, utrum securitas religionis vi J. P. eo extendi possit, ut qualibet politica ad ea trahendo, omnia unice ab ea dependeant. Nec porro conclusa particularia, unilateralia, dicta communia protestantium obstabunt, ad quæ jam antecessenter supra respondi; transgrederer enim dissertationis limites si præterea corporis, quod dicunt Evangelicorum jura paulo hic altius indagare vellem. Quantum quantum illius potestatem lautes, nunquam erit tanta, ut jura ex systemate, forma, legibus imperii dilucide quaesita, jura non interrupta multisque tam ante quam post J. P. præjudiciis firmata, per novioreni contradicendi affectationem annihilare queat. Hicque remitto ad *Staatskanzlei* tom. 53. p. 266. 278. *Reichsfama* tom. 4. c. 4. & ad *Ikstattium* in dissert. de causis in quibus status imperii in partes eunt cap. 2. §. 55. 56.

§. 63.

Ad ultimum jam transeo argumentum, *) plura minora & inutilia non attingo; nonne art. V. §. 50. amicabilem non nisi compositionem in hac materia jubet? „ Si quid dubii hinc „ aut aliunde incidat, aut ex causis *pacem religiosam* aut hanc „ transactionem tangentibus resultet, de eo in comitiis vel „ aliis imperii conventibus inter utriusque religionis proceres, „ non nisi amicabili ratione transigatur. „ Cum igitur ajunt, postulatum protestantium saltem dubium sit, hocque dubium e causa pacem Westphalicam ejusque sos 51. & 52. tangente resultet, illud tamen sua pluralitate votorum, suave propria & privata decisione catholici soli tollere non poterunt, etiam in comitiis vel aliis conventibus imperii, sola amicabili compositione, hoc est, non nisi modo tractandi de corpore ad corpus per corpora vel citra collegia, vel in horum saltem umbra, non attenda votorum pluralitate, tollendum, & usquedum hoc fiat, prohibenti liberum relinquendum. **) — „ Non dissensus & disputa-

*) HOFFMANN Diss. cit. §. 56. pag. 59.

**) SCHAUROTH l. c. tom. I. pag. 410. Periculosam hanc esse sententiam, nullisque fundamentis innixam vide sis apud IKSTATIUM diss. de causis in quibus status in partes eunt cap. 2. §. 31. seq. ubi quis de sufficientia vel insufficientia causarum in omni in partes judicet, optime demonstratum.

putationes, licet publicæ, infallibilia obscuritatis & incertitudinis signa sunt; sæpius enim motas fuisse controversias contra clarissima legum verba, docuit, experientia. Hinc non ex quacunque in imperio exorta disputatione legis incertitudo aut ambiguitas est præsumenda, tristi sane experientia edocti sumus, parum ingenii requiri ad excitandas de evidentibus legum dispositionibus rixas, & fingenda, ubi nulla sunt, dubia. Hæc pro affectibus inter partes agitantur, neglecta & non audita conscientia, quæ affectatæ obscuritati non potest non contradicere. Is harum disputationum non est effectus, ut propter illas evidentiæ, atque certitudo legum amittatur, & quæ sunt claræ, fiant obscuræ, sunt ejusdem allegari cl. Hoffmanni verba in diss. de ratione interpretandi leges imperii Romano-Germanici publicas cap. 3. §. 17. — Interpretationem legis authenticam nec a solis catholicis, nec ab imperatore suscipiendam, sed ab imperatore & universo imperio simul petendam esse, in dubium vocare nemo præsumet; quæ vero, sicut solum in casu subintrat, si lex manifesta ambiguitate & obscuritate laborat; ita in casu art. V. §. 51., ubi genuina verborum legis significatio, tota textus coherentiæ, substrata materia, tractatus, finis & ratio P. W., atque observantia & analogia sanctionis omnem controversiam tollunt, ita in *themate substrato*, ubi tot tantaque luce clariora pro thesi solidanda argumenta prostant ad illam nulla ratione provocari potest. *)

THE

*) Hæc sunt quæ respondit clarissimus FRANK nunc Cæsaris referendarius imperii intimus, pro conservatione legum imperii sicque publica laborans salute, cujus auditorem Moguntiaæ agere, atque principia juris publici non nisi purissimo semper fonte haurire, fortuna mihi favit, cuique grates hic publice dicere intermittere nequeo, licet modestiam clarissimi viri offendere timendum mihi sit. FRANK diss. censura principii juris supremorum imperii tribunalium in causis ecclesiasticis protestantium non magis, quam catholicorum fundata. §. 54. p. 207.

T H E S E S.

1. Imperans totam suam potestatem ex concessione populi sive facta, sive expressa habet; erronea inde sententia, hanc potestatem immediate a Deo principi conceditam esse.
2. Libertatem civium naturalem non nisi ob salutem eorum & fecilitatem, nec magis restringendam esse, finis civitatis postulat; dominium inde eminens non nisi in casu necessitatis exerceri potest.
3. Germania non est systema foederatarum civitatum, sed una civitas composita ex pluribus rebus publicis minoribus, & quidem monarchia limitata.
4. Superioritas territorialis a statibus imperii germanici jure & nomine proprio quidem exercetur, at ea non independens est, nec illimitata, sed subordinata imperatori.
5. Dominis territorialibus in germania non competit jus in territoriis suis novas auctoritate propria dioeceses ordinandi.
6. Jus reformandi principibus ex usitata haecenus communi per universum imperium praxi competens, regula est; exercitium vero subditorum ad normam 1624. exceptio a regula. Simultaneum inde innoxium fundamento non caret.
7. Licet jurisdictio ecclesiastica in germania respectu protestantium in J. P. O. art. V. §. 48. suspensa sit, protestantes tamen non sunt independentes in causis ecclesiasticis, sed competit dominis territorialibus catholicis, & respectu supremis imperii tribunalibus, in subditos suos protestantes jurisdictio ecclesiastica.
8. Subditi oppignorati soli dominorum suorum territorialium discretio arbitrio relicto, nulla in re ad commune alius subditis, sub proprio domino territoriali versatis, beneficium anni decretorii provocare possunt.
9. In causis mere politicis itio in partes locum non habet; nec ad legitimam in partes itionem sola majora illius partis, quæ a reliquo corpore secessum facit sufficiunt.
10. Qualitas votorum comitialium a religione principis, non territorii dependet.
11. Votum commune statuum A. C. addictorum omni ordini comitali, legibus & formæ imperii adversatur.
12. Repressalia in causis religionis & jus proprietarum virum legibus imperii majestati imperatoris & auctoritati supremorum imperii tribunalium repugnant.

M

13. Jus mittendi legatum ad electionem Archi- & Episcoporum Germaniæ, vel dandi uni vel alteri ex gremio capituli exclusivam, perperam sibi asserunt vicarii imperii.
14. Recursus ad comitia tanquam instantiam judicalem in legibus imperii fundamentum non habet.
15. In causis recursum a supremis imp. tribunalibus merito petenda est informatio.
16. Si imperator a summo pontifice tanquam sedis romanæ advocatus ad eatur, causæ cognitio imperatori denegari nequit.
17. Ecclesia christiana ex institutione Christi Societas inæqualis est, ordine præcipientium & parentium constans.
18. Comperiti ecclesiæ jus determinandi, sicque potestas legislatoria, judiciaria, nec non coercitiva, indeque imperium in suo genere summum & independens, quod tamen intra spheram sacrorum tantum concluditur.
19. Imperium hoc sacrum Christus non populo, sed solis apostolis eorumque successoribus contulit.
20. Potestas igitur episcopalis summa est in ecclesia, hancque potestatem episcopi, tanquam veri apostolorum successores immediate a Deo habent, cujus potestatis episcopalis exercitium in germania præcipue adhuc nititur principiis & juribus communi consensu ecclesiæ germanicæ & imperii agnitis; neque ergo Papa per bullas, neque imperator solus, neque singuli imperii status ei præjudicare possunt.
21. Primatus Petri non honoris tantum, sed & potestatis, nec solum privilegium personale, sed reale fuit, quod ex præcipuo modo, quo divo Petro potestas, eum ceteris licet æqualis, a Christo data est, & ex praxi ecclesiæ traditioneque colligendum.
22. Causa omnis & finis primatus in conservatione unitatis in ecclesia consistit, inde ejus jura essentialia explicanda, ab accidentalibus, alias episcopis communibus, & pontifici romano posterioribus temporibus reservatis, longe diversa.
23. Summo ergo pontifici pro exercitio & usu jurium essentialium, suo primatui ad hærentium, jus mittendi legatos in Germaniam denegari nequit; ast illæsa maneant per eos Archi- & Episcoporum Germaniæ jura & jurisdictio, ecclesiæque germanicæ libertas. Inde novæ Nuntiaturæ Monachiensis erectio, cum novo tribunali, & cum præteritis Nunciorum facultatibus, nullatenus justificari potest.
24. Concordata Principum inter concordata Nationis Germaniæ regulam, & Asehaffenburgensia, seu potius Vindobonnensia exceptionem constituunt; cumque vim pacti publici inter romanum pontificem & integram Nationem Germanicam habeant, solus pontifex illa nec interpretari, nec iis derogare, ast tota Natio Germanica irrequisito Pontifice ab eis recedere potest.

25. Potestati civili jus circa sacra competere, natura imperii civilis postulat, inde jus determinandi tolerantiam civilem religionis in republica, jus advocatiæ ecclesiasticæ, jus inspectionis regiæ in ecclesiâ, sicque jus placeti regii, principibus etiam quandoque in dogmaticas bullas competens, neque independentiæ, neque libertati ecclesiæ repugnat.
26. Negotia ratione bonorum a minoribus curatorem habentibus absque hujus consensu gesta ipso jure nulla sunt; si curatorem non habeant, subsistunt.
27. In natis initio septimi mensis, ut natorum jura habeant, vitalitas non requiritur.
28. Testamentum in quo forma Nov. 115 observata non est, ipso jure nullum, non inofficiosum est.
29. Fratibus uterinis querela inofficiosi testamenti non competit.
30. Filii ex sponsa nati legitimi non sunt.
31. Causa jure jurando voluntario tæcila ob perjurium formale retractari potest.
32. Quis exceptionem sub- vel obreptionis probare debeat, unice ex theoria probationum dijudicandum est; inde falsa est eorum opinio, qui soli impetranti, vel soli excipienti probationem imponunt.
33. Neque ab læsione enormissimam rescissio transactionis peti potest.
34. Reassumptioni litis in camera imperii præscriptio 40 annorum non obstat.
35. In causis subditorum contra dominum, processus, nisi prævia informatione, haud sunt decernendi.
36. Provocatione ex lege diffamari in supremis imperii tribunalibus litis pendente non fundatur; inde vel alterum imperii tribunal, vel etiam Aufstregas, si fundari possint, eligere provocato liberum manet.
37. Relaxatio juramenti ad effectum agendi petenda est a iudice competente.
38. Is, qui nullum argumentum pro se habet, adversario deserre potest jus jurandum.
39. Jus primogenituræ inter illustres etiam sine consensu imperatoris, valide introducitur.
40. Extincta gente mascula, filia ultimo defuncto proxima præferenda est in successione filiæ primo acquirenti proximæ.
41. Ex communi observantia illustrium & nobilium maritus tenetur uxori vidualitium (Witum) constituere absque ullo respectu ad illationem dotis.
42. Nobilitas imperii immediata a jurisdictione statuum est exempta.
43. Filiis non licet hereditatem ultimi defuncti repudiare & feudum retinere, agnatis autem licet.

44. Pater ad ordinem succedendi in feudis antiquis introducendum, a jure communi diversum, filiorum jam natorum consensu indiget.
45. Inter fontes juris feudorum imperii etiam jus feudale Longobardicum merito refertur, ac proin etiam circa feuda imperii in subsidium obtinet.
46. In delictis gravioribus juramentum purgatorium nunquam est discernendum.
47. Reus, si convictus, quamvis non confessus sit, condemnari potest.

ULB Halle
005 361 850

3

3
1
292
1791, 16

COMMENTATIO JURIS PUBLICI

DE
JURE CATHOLICORUM COELIGENDI DEPU-
TANDOS A. C. ADDICTORUM AD DEPUTATI-
ONES IMPERII EXTRAORDINARIAS, AD ILLU-
STRANDUM ART. V. §. 51. J. P. O.

QUAM
UNA CUM SELECTIS EX OMNI JURE THESISIBUS EX INDULTU
INCLYTAE FACULTATIS JURIDICAE
IN ALMA UNIVERSITATE MOGUNTINA

PRO
SUMMIS IN UTROQUE JURE HONORIBUS ET PRIVILEGIIS
DOCTORALIBUS
RITE CONSEQUENDIS PUBLICÆ ERUDITORUM
CENSURÆ

SUBMITTIT
EDMUNDUS DE HAGEN,

AA. LL. ET PHILOSOPHIAE MAGISTER,
DIE NOVEMBRIS, cl. lo. cc. xci.

EDITIO NOVA.

Marburgi,
Sumptibus Henrici Rudolphi Meyer.